

13. Lastensuojelu

Lastensuojelulautakunnan v:ltä 1943 antama kertomus¹⁾ oli seuraavan sisältöinen:

Yleiskatsaus

Vuoden läpeensä edelleen vallinnut sotatilanne vaikeutti myöskin lautakunnan ja sen alaisten lastenhuoltolaitosten työtä. Useiden virkailijoiden ollessa puolustuslaitoksen palveluksessa oli heidän tehtävänsä hoidettava joko sivutyönä tai tilapäis työvoimin. Vaatetus-, jalkine- ja elintarvikkeiden hankinta aiheutti vallinneissa oloissa laitosten johtajille ja emännöitsijöille tavallista suurempaa huolta ja vaivannäköä, mutta niistäkin vaikeuksista selvitettiin ilman, että lautakunnan täysihuollossa olevien lasten olisi vielä tarvinnut kärsiä pahempaa puutetta. Samoin kuin edellisenäkin vuonna pyrittiin lapsia toimittamaan mahdollisimman paljon kesäksi maalle, ja kaupunkiin jääneille lapsille järjestettiin tarpeellista päivähuoltoa leikkikenttien muodossa vapaine ruokatarjoiluineen. Samoin jaettiin lastenruokintakomitean toimesta, kuten edellisenäkin vuonna, lapsille ja imettäville äideille korttiannosten lisäksi ilmaista ruokaa, joka valmistettiin Ruotsista ja Tanskasta lahjoina saaduista ruoka-aineista kaupungin suorittaessa ruoan valmistus- ja jakelukustannukset.

Kuten myöhemmin esitettävistä tilastoista ilmenee, on lautakunnan täysihuollossa olevien lasten luku sotavuosina jatkuvasti vähentynyt. Tämä johtunee paitsi heikommillekin työntekijöille tätä nykyä hyvistä ansiomahdollisuuksista suurelta osaltaan myös siitä, että valtion y.m. yleisillä varoilla on puutteenalaisia perheitä tuettu entistä enemmän ja että pääkaupungin lapsiakin on ollut melkoinen määrä edelleen Ruotsissa ja Tanskassa. Toisaalta on lautakunnan työ useiden kertomusvuoden aikana voimaantulleiden uusien lakien johdosta moninaistunut ja laajentunut kokonaan uusille toimialoille, jopa siinä määrässä, että viimeksi vasta v. 1937 uudelleen muovailtu lastensuojeluohjesääntö on täytynyt jälleen uusia ja lastensuojeluvirastoa samalla laajentaa uusilla osastoilla useine uusine virkailijoineen.

Vuoden alussa tuli ensinnäkin voimaan jo toukokuun 31 p:nä 1940 annettu laki nuorista rikoksentekeijöistä, joka siirsi lautakunnalle suuren joukon vaikeahuontoisia esitutkinta- ja valvontatehtäviä, joiden hoitamista varten lastensuojeluvirastoon oli perustettava erikoinen nuorisonhuoltajan virka. Edelleen heinäkuun 1 p:nä voimaantullut perhelisälaki sekä lait sotaorpojen ja sotaleskien työhuollosta antoivat lautakunnalle jo v:n 1938 alussa sen toimeenpantavaksi määrätyn äitiysavustuslain lisäksi niin erilaatuisia yhteiskunnallisia huoltotehtäviä, että lautakunnan tähänastinen työtapo käsitellä kaikki sille kuuluvat asiat yhteisissä täysi-istunnoissa oli muutettava osastojaon pohjalle. Valtioneuvoston päätös Helsingin kaupungin yhteiskunnallisen huollon hallinnosta joulukuun 4 p:nä 1936 annetun asetuksen muuttamisesta, jota lautakunnan ja lastensuojeluviraston uudelleenjärjestely muodollisesti edellytti, saatiin kesäkuun 18 p:nä ja uuden lastensuojeluohjesääntö, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan saman kesäkuun 30 p:nä, sosiaaliministeriö vahvisti syyskuun 3 p:nä 1943. Koska tarpeellisten lisähuonetilojen saaminen kolmella uudella toimistolla laajennetulle lastensuojeluvirastolle ei yleisen huonepulan takia ollut käden käänteessä mahdollista ja kun uusien virkojen täyttämisenkin vaati oman aikansa, pääsivät kaikki osastot toimimaan erillisinä vasta lokakuun alusta lukien. Sitä aikaisemmin kertyneet perhelisä- ja työhuoltoasiatkin käsiteltiin lautakunnan yhteisissä istunnoissa.

¹⁾ Eräät kertomusta seuranneet taulukkotiedot, joita ei ole tähän merkitty, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa v:ltä 1944/45.

Lastensuojelulautakunta

Lautakunnan ja sen eri osastojen kokoonpano. Suurimman osan vuotta toimi lautakunta entisessä kokoonpanossaan, paitsi että kirjanpitäjä B. Tabellen tilalle oli vuoden vaihteessa valittu filosofianmaisteri E. Bruun. Kun kaupunginvaltuusto sittemmin syyskuun 8 p:nä 1943 oli valinnut uuden lastensuojeluohjesäännön edellyttämät lisäjäsenet ja varalijäsenet muodostui lautakunnan kokoonpano seuraavanlaiseksi:

Puheenjohtaja:

Kilpi, E., päätoimittaja

Varapuheenjohtaja:

Virkkunen, P., teologiantohtori

Jäsenet:

Ylppö, A., yliopiston professori

Nilsson, T., oikeusneuvosmies

Bruun, E., filosofianmaisteri

Larsson, T., intendentti

Huttunen, M., rouva

Varajäsenet:

Heiniö, P., yllilääkäri

Rönholm, R., asianajaja

Tallberg, M., tohtorinrouva

Kukkonen, K., toimittaja

Ristimäki, I., rouva

Lisäjäsenet:

Saltzman, K., kansakoulunjohtaja
v. Weissenberg, G., filosofianmaisteri

Ritavuori, K., rouva

Paasivuori, A., filosofian kandidaatti

Lappeteläinen, E., ompelija

Waltasaari, J., rovasti

Varalijäsenet:

Mickvitz, A., filosofiantohtori

Hohenthal, G., hovioikeudenauskultantti

Mustala, H., rouva

Kivi, E., rouva

Peräläinen, E., konttoristi

Päivänsalo, V., teologiantohtori

Lautakunnan varsinaiset jäsenet, jäsen Larssonia lukuunottamatta, muodostivat samalla lautakunnan alaisissa laitoksissa toimivien kansakoulujen johtokunnan, johon opettajakunnan edustajana kuului opettaja V. E. Uusivirta ja opettajiston varaedustajana opettaja T. R. Reino.

Kaupunginhallitusta edusti sekä lautakunnassa että koulujen johtokunnassa liittosihteeri J. A. Kivistö.

Eri osastojen puheenjohtajiksi, varapuheenjohtajiksi ja jäseniksi määrättiin seuraavat lautakunnan jäsenet ja lisäjäsenet:

Turvattomain lasten huolto-osasto:

Virkkunen, P., puheenjohtaja

Nilsson, T., varapuheenjohtaja

Ritavuori, K.

Paasivuori, A.

Suojelukasvatusosasto:

Nilsson, T., puheenjohtaja

Ylppö, A., varapuheenjohtaja

v. Weissenberg, G.

Lappeteläinen, E.

Erityishuolto-osasto:

Ylppö, A., puheenjohtaja

Bruun, E., varapuheenjohtaja

Huttunen, M.

Saltzman, K.

Työhuolto-osasto:

Kilpi, E., puheenjohtaja

Larsson, T., varapuheenjohtaja

Waltasaari, J.

Sotaorpojen työhuoltolain 6 §:n määräysten mukaisesti kuuluivat työhuolto-osastoon lisäksi Uudenmaan lääninhallituksen valitsevat rouva T. Söderström ja rouva M. Lilius jäseninä sekä johtaja Y. Aittokoski ja kapteeni V. Leskinen varajäseninä sekä Helsingin suojeluskuntapiirin määräämät pastori E. Metsola jäsenenä ja agronomiylloppilas E. Räsänen varajäsenenä.

Opetuksen tarkastuksesta lautakunnan alaisissa kouluissa huolehti Helsingin kaupungin kansakoulujen ohjesäännön mukaisesti suomenkielisten kansakoulujen ensimmäinen tarkastaja A. Huuskonen. Ruotsinkielisiä luokkia ei lautakunnan hallintoon kuuluvissa kouluissa ole ollut sen jälkeen, kun Bengtsårin koulukoti Moskovon rauhassa menetettiin ja venäläiset sen tuhosivat, sillä verraten harvalukuiset ruotsinkieliset hoidokit ovat voi-

neet käydä hoitopaikkojensa lähellä sijaitsevien vieraiden kuntien ylläpitämissä ruotsinkielisissä kouluissa.

Lastensuojelulautakunnan kokoukset. Lastensuojelulautakunta kokoontui vuoden alkupuolella entiseen tapaansa jokaisen kuukauden toisena ja neljäntenä tiistaina. Vuoden lopulla, jolloin sen toiminta muovautui uuden ohjesäännön edellyttämän osastojärjestelmän pohjalle, oli varsinaisia lautakunnan kokouksia harvemmin. Kansakouluasioita, jolloin myöskin opettajakunnan edustaja osallistui päätöksiin, käsiteltiin 3 kokouksessa. Äitiysavustuksia valmistelevasti käsittelevä valiokunta kokoontui 18 ja huostaanottojaosto, joka lokakuun alussa muuttui suojelukasvatusosastoksi, 4 kertaa. Lukuunottamatta perhelisiä sekä sotaleskien ja sotaorpojen työhuoltoa koskevia asioita, joista kerrotaan myöhemmin, käsittivät lautakunnan pöytäkirjat kertomusvuoden kuluessa yhteensä 1 818 (edellisenä vuonna 2 161) eri asiaa, joista 616 (626) yleisen kanslian, 21 (—) suojelukasvatustoimiston, 946 (1 149) turvattomain lasten huoltotoimiston ja 235 (386) aviottomain lasten huoltotoimiston esittämiä. Näiden lisäksi on mainittava äitiysavustusvaliokunnan valmistelevasti käsittelemät anomukset, jotka aina kussakin lautakunnan kokouksessa merkittiin saman pykälän kohdalle ja joiden yhteinen lukumäärä oli 1 410.

Lautakunnan käsittelemät tärkeimmät asiat. Paitsi talousarvioehdotuksen valmistelua, lasten huoltoonottamista, avustusten lakkauttamista, elatussopimusten vahvistamista, lasten koulunkäynnin ja jatko-opetuksen järjestelyä sekä äitiysavustusten ja perhelisien myöntämistä ym. lastensuojeluviraston ja lastenhuoltolaitosten jokapäiväisestä toiminnasta johtuvia asioita, lautakunta käsittelee kertomusvuoden aikana erinäisiä yleisempiäkin yhteiskunnallisen lastensuojelun ja nuorisohuollon sekä alaistensa laitosten ja niihin kuuluvien mautilojen kehittämistä tarkoittavia kysymyksiä, joista tässä mainittakoon seuraavat:

Kun nuorisorikollisuuden sodan aikana lisääntyessä oli esitetty sellaisia mielipiteitä, että lapsille ja nuorille sopimattomat filmit olisivat tähän yhtenä huomattavana syynä, lähetti lautakunta helmikuun 22 p:nä opetusministeriölle kirjelmän, jossa anottiin,

että filmien tarkastuksessa otettaisiin lasten ja nuorten kasvatukselliset näkökohdat entistä paremmin huomioon huolehtimalla siitä, että valtion filmitarkastuksen jäseneksi määrättäisiin myös joku koulumies tai muu nuorison kasvatustehtävissä toimiva henkilö, sekä

että otettaisiin harkittavaksi, eikö kasvatuksellisesti sopimattomien filmien esittämisen olisi kiellettävä 18 vuotta nuoremmlta henkilöiltä ja lainsäädäntöä täydennettävä siinä kohden, että lapsille kiellettyjä filmejä esittävät elokuvanomistajat voitaisiin saattaa tällaisesta menettelystä syytteeseen ja asian vaatimaan rangaistukseen. Esitys, jonka sittemmin ovat toistaneet myöskin erinäiset nuorisojärjestöt, ei ole toistaiseksi johtanut toimenpiteisiin valtioneuvoston puolelta.

Kasvihuoneen aikaansaaminen Ryttylän koulukotiin on ollut jo pitemmän aikaa kyseessä. Varsinkin sen jälkeen, kun tämän laitoksen suuri hedelmäpuutarha v:n 1940 ja 1941 ankarina pakkastalvina paleltui ja puutarhatyöskentely oli supistettava pelkästään vihannesten ja juurikasvien viljelyyn, jäi poikain puutarhaopetus ilman kasvihuonetta tässä laitoksessa liian yksipuoliseksi, jos halutaan tämä puutarha samalla harjoittelu- puutarhaksi varsinaisiin puutarhakouluihin pyrkiville oppilaille, kuten jo aikaisemmin oli ajateltu. Tämän vuoksi lautakunta teki helmikuun 9 p:nä kaupunginhallitukselle esityksen, että se antaisi rakennustoimiston tehtäväksi laatia piirustukset ja kustannusarvion Ryttylän koulukodin kasvihuonetta varten ja että siihen tarpeellinen määräraha tulisi merkityksi v:n 1944 talousarvioon. Piirustukset laadittiin ja 883 000 mk:n suuruinen määräraha myönnettiin rakennustoimiston käytettäväksi tähän tarkoitukseen, mutta työvoimansaanti- ym. vaikeudet ovat toistaiseksi olleet esteenä töiden alkamiselle.

Helmikuun 9 p:nä lautakunta teki niinikään kaupunginhallitukselle esityksen sirpale-suojain järjestämisestä Reijolan, Kullatorpan ja Sofianlehdon lastenkoteihin mahdollisten pommitusten varalta. Kaupunginhallituksen myönnettä käyttövaroistaan väestönsuojelua varten 138 300 mk:n suuruisen määrärahan tähän tarkoitukseen asetti rakennustoimisto tukiparrut kaikkien lastenkotien kellareihin.

Kun lasten vaatevarastot eri lastencodeissa ja koulukodeissa olivat sota-aikana suuresti tyhjentyneet, anoi lautakunta helmikuun 22 p:nä kansanhuoltoministeriöltä lupaa saada ostaa niihin ylimääräisiä kankaita. Anomukseen suostuttiin ja kukin laitos sai joukon kankaita suoraan tehtaasta.

Helmikuun 6 p:lle päivätyssä kirjelmässään oli Lotta Svärd Helsingin piiri ilmoittanut avaavansa lastenseimen Toisen linjan talossa n:o 14. Asiasta antamassaan lausunnossa lautakunta ilmoitti, ettei sillä puolestaan ole mitään tätä toimenpidettä vastaan, varsinkaan, kun seimistä on ollut kaupungissa puutetta. Samalla lautakunta saattoi asian terveydenhoitolautakunnan tiedoksi huoneiston sopivaisuuden tarkastamista varten.

Koska lautakunnalle kävi vaikeaksi huolehtia Bengtsårin tilan viljelyksistä ja metsien hoidosta sen jälkeen, kun venäläiset olivat hävittäneet suurimman osan siellä olleista rakennuksista ja vieläpä tuhonneet metsiäkin, lautakunta anoi maaliskuun 9 p:nä kaupunginhallitukselta vapautusta kyseisten alueiden hoidosta ja hallinnosta. Tilukset siirrettiin kiinteistölautakunnan hoitoon.

Kun työ lastensairaalan lastenhoidon neuvolassa oli vuosi vuodelta lisääntynyt siinä määrin, että toinen hoitaja oli siellä jatkuvasti tarpeen, teki lautakunta maaliskuun 23 p:nä kaupunginvaltuustolle esityksen tällaisen viran perustamisesta v:n 1944 alusta lukien. Esitys sai myönteisen ratkaisun.

Koska lastenhoito, opetus ja kasvatus lastenhuoltolaitoksissa vaatii menestyäkseen nuorta ja reipasta henkilökuntaa, esitti lautakunta maaliskuun 23 p:nä viranhaltijain eläkesääntöehdotuksesta kaupunginhallitukselle antamassaan lausunnossa erinäisiä lievennyksiä laitosvirkailijain eläkkeensaantiehtoihin, jollaisia he itsekkin olivat jo v. 1938 yhteisesti anoneet. Esitys sai vain osittaisen hyväksymisen.

Aikaisemmin mainitusta syystä teki lautakunta huhtikuun 6 p:nä kaupunginvaltuustolle esityksen, että lastensuojeluvirastoon perustettaisiin nuorisonhuoltajan virka. Esitykseen suostuttiin ja kaupunginhallitus valitsi syyskuun 30 p:nä tähän virkaan filosofianmaisteri K. A. Helasvuon, joka ei kuitenkaan vielä kertomusvuonna voinut sitä hoitaa ollessaan maanpuolustustehtävissä.

Huhtikuun 6 p:nä lautakunta anoi kaupunginhallitukselta käytettäväkseen 620 000 mk:n suuruisia määrärahaa, mistä sosiaaliministeriö korvaisi valtion osuutena puolet, helsinkiläislasten toimittamiseksi kesäksi maalle. Kokouksessaan toukokuun 12 p:nä kaupunginvaltuusto myönsi kaupunginvaroja 310 000 mk tähän tarkoitukseen, jota paitsi lasten maallesiertotoimikunta oikeutettiin käyttämään, kuten edellisenäkin kesänä, vuokravapaasti Siltasaarenkadun talossa n:o 11 sijaitsevaa lastentarhahuoneistoa kesäkauden aikana.

Sosiaaliministeriö oli pyytänyt kunnallisten ja yksityisten kasvatuslaitosten johtokuntain lausuntoa laatimistaan ehdotuksista, jotka koskivat mainittujen laitosten valtionapuperusteiden muuttamista. Kesäkuun 1 p:nä antamassaan lausunnossa lautakunta huomautti, ettei ehdotus sellaisenaan soveltuisi Helsingin kaupungin lastenhuoltolaitoksia koskevaksi, koska niillä on yhteinen kaupungin talousarviossa esiintyvää momenttijaoitelmaa seuraava keskuskirjanpito.

Kesäkuun 1 p:nä teki lautakunta kaupunginhallitukselle esityksen Helsingin kaupungin yhteiskunnallisen huollon hallinnosta joulukuun 4 p:nä 1936 annetun asetuksen muuttamisesta lähettäen samalla ehdotuksen uudeksi lastensuojeluohjeksäännöksi. Samanaikaisesti anottiin kaupunginvaltuustolta erinäisten lastensuojeluviraston laajenemisesta johtuvien uusien virkojen perustamista. Kaikki nämä esitykset hyväksyttiin.

Vallilan sosialidemokraattinen naisyhdistys oli anonut kesävirkestysmahdollisuuden järjestämistä vähävaraisille perheenäideille ja heidän kesäksi kaupunkiin jääville lapsilleen. Anomuksesta kesäkuun 15 p:nä kaupunginhallitukselle antamassaan lausunnossa lautakunta yhtyi kannattamaan vt. kiinteistöjohtajan ehdotusta kyseisen kesänviettopaikan järjestämisestä Mustikkamaalle, mihin tarkoitukseen yhdistykselle sittemmin myönnettiinkin tarpeelliset varat.

Elokuun 17 p:nä teki lautakunta kaupunginhallitukselle uudistetun esityksen kasvi-huoneen kunnostamisesta sekä halkovajan laajentamisesta Toivolan koulukodissa. Näitä sekä erinäisiä muitakin uudis- ja lisärakennustöitä varten sanotussa laituksessa merkitiinkin v:n 1944 talousarvioon yhteensä 197 300 mk:n suuruisen määrärahaa.

Kun lastenhuoltolaitosten vuokria oli jälleen heinäkuun 22 p:nä päätetty korottaa siinä määrin, että pelkät vuokratustannukset esim. Sofianlehdon pikkulastenkodissa sen täynnäkin ollessa olisivat tulleet olemaan lasta ja päivää kohden lähes kaksi kertaa niin suuret kuin mitä yksityisiin lastenkoteihin oli maksettava lasten koko hoidosta, anoi lautakunta elokuun 31 p:nä kaupunginhallitukselle lähettämässään kirjelmässä, ettei lastenkotien

vuokria olisi ilman asiallista aihetta teoreettisesti rinnastettava virastohuoneiden vuokriin ja että lautakunnan hallintoon kuuluvien lastenkotien vuokrat, lukuunottamatta Kullatorpan lastenkotia, pysytettäisiin ennallaan. Asian jouduttua näin uudelleen harkittavaksi saatiinkin kyseinen vuokrain korotus melkoista lievemmäksi.

Lastensuojeluvirasto

Virkailijat. Lastensuojelun toimitusjohtajana toimi filosofianmaisteri R. Liukkonen sekä lautakunnan ja sen valiokuntain sihteerinä varatuomari A. Koskenkylä. Lautakunnan kassa- ja tiliasiat olivat edelleen yhdistettyinä huoltolautakunnan tilitoimistoon, kun taas lastenhuoltokorvausten perimisestä huolehti huoltolautakunnan ja lastensuojelulautakunnan yhteinen asiamiestoimisto. Koulukotien, vastaanotto- ja ammattioppilaskodin sekä Kullatorpan lastenkodin lääkärinä oli lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma, joka tarkasti myöskin tylsämielisten laitoksiin ja aistivalliskouluihin pyrkivät lapset sekä yleensä 7 vuotta vanhemmat lautakunnan hoidokit ja lisäksi lautakunnan kesäksi maalle toimittamat lapset. Yleisen kanslian kansliatehtäviä hoiti neiti C. Nyström neiti A. Haajasen avustamana sekä vastaanotto- ja rekisteritoimistoa neiti M. Tawaststjerna neitien H. Stråhlmanin ja T. Parman avustaessa toimistolle ilmoitettujen lastensuojelutapausten tutkimisessa. Edellisten lisäksi toimi rekisteritoimiston kirjoitus- ja kodissakäyntiapulaisena rouva I. Arstila.

Lastenvalvojana oli hovioikeudenauskultantti A. E. Heiskanen, mutta hänen sotilas-tehtävissä ollessaan hoiti hänen virkaansa lautakunnan sihteeri A. Koskenkylä. Lastenhuollontarkastajana oli pastori K. F. Palomäki ja vt. nuorisonhuoltajana joulukuun 16 p:stä alkaen opettaja N. Oksanen. Lastenvalvojan ja lastenhuollontarkastajan välittömässä johdossa toimiville aviottomain ja turvattomain lasten huoltotoimistoille kuuluvain lasten hoitoa valvoi lääketieteellisensiaatti R. Granholm naistarkastajien neiti M. Ahlbergin ja rouva A. Stegmanin avustamana, joista edellinen, joka oli virkavapaana sijaisenaan neiti L. Soini, huolehti alle 7 vuotiaiden ja jälkimmäinen sitä vanhempien lasten sijoituksista. Kaupunkiin sijoitettujen pikkulasten hoidon tarkkaajana toimi rouva I. Stenvall sekä lisäksi myöskin kunnallisten lastenhoidonneuvola-in hoitajat, neidit L. Hirstiö, H. Parviala, L. Sarvi ja rouva A. Tiula. Samoin antoivat kaupungin avustamat yksityiset lastenhoidonneuvolat pikkulasten hoidon valvonnassa apuansa. Yksityiskoteihin kaupungissa sijoitettujen 7 vuotta vanhempien lasten hoitoa valvoivat kodissakävijät rouvat M. Hainari ja E. Rätty sekä neiti M. Ramstedt, viimeksi mainittu lokakuun 1 p:ään asti ja hänen jälkeensä neiti K. Kivikoski. Kansliatehtäviä turvattomain lasten huoltotoimistossa hoitivat neidit G. Boldt, E. Ekholm ja rouva A. Kaurala sekä nuorisonhuoltojaostossa neiti E. Hirn toukokuun 1 p:ään saakka sekä sen jälkeen neiti K. Pajunen. Lastenvalvojan perimistoimistoa hoitivat rouva A. Aminoff ja filosofianmaisteri M. Törnudd, kun taas aviottomain lasten huoltotoimiston kansliatehtävistä huolehtivat rouvat A. Alanen ja V. Hyvärinen. Äitiysavustusten ja perhelisien jakoa koskevien asioiden valmistelusta huolehti rouva S. Hiisivaara ja työhuolto koskevista asioista filosofianmaisteri Törnudd. Kodissakävijöinä toimivat lokakuun 1 p:stä alkaen suojelukasvatustoimistossa rouva A. Gronow, äitiysavustus- ja perhelisätoimistossa rouva B. Forsman sekä työhuolto-toimistossa neiti T. Aalto rouva K. Leppäsen hoitaessa kansliatehtäviä viimeksi mainitussa toimistossa. Lähinnä naistarkastajien yhteisenä toimistoapulaisena toimi rouva E. Nylund.

Lautakunnan tekemäin päätösten johdosta tai muusta syystä lähetettiin lastensuojeluvirastosta kertomusvuoden kuluessa yhteensä 23 612 (edellisenä vuonna 21 446) kirjelmää tai laajempaa esitystä, joista 527 (994) lautakunnan puheenjohtajan allekirjoittamia, 412 (1 027) toimitusjohtajan lähettämiä, 1 778 (2 444) rekisteritoimistosta, 2 856 (1 540) turvattomain lasten huolto-osastolta, 14 141 (12 149) aviottomain lasten osastolta, 525 (617) nuorisonhuoltojaostolta, työhuolto-osastolta 748 ja 2 625 (2 675) äitiysavustusta ja perhelisiä koskevia asioita. Näiden lisäksi lähetettiin viraston eri osastoilta lasten vanhemmille tai muille yksityisille henkilöille joukko kirjeellisiä kansliaankutsuja tai muita tiedusteluja, joita ei katsottu tarpeelliseksi rekisteröidä.

Ilmoitukset lastensuojelutoimenpiteitä kaipaavista lapsista. Lukuunottamatta suojelukasvatustoimistolle ilmoitettuja sekä kesäksi maalle toimitettuja ja leikkikentille ilmoit-

tautuneita lapsia jätettiin lautakunnan vastaanotto- ja rekisteritoimistoon kertomusvuoden kuluessa yhteensä 2 106 (edellisenä vuonna 2 363) ilmoitusta hoidon ja kasvatuksen puutteesta olevista lapsista ja nuorista henkilöistä, jakautuen nämä ilmoitukset niitä tehneisiin nähden seuraavasti:

Huoltolautakunta	99	Vanhemmat itse	362
Kansakouluntarkastaja.....	18	Lastensuojeluyhdistykset	63
Poliisilaitos	33	Lastensuojeluvirkailijat	1 091
Muut viranomaiset	143	Yksityiset henkilöt	297
			Yhteensä 2 106

Ilmoittajain tiedonantojen mukaan oli ilmoituksen aiheena:

Lain rikkominen	13	Lasten pahoinpitely tai huono hoito	93
Muut kasvatukselliset syyt	108	Vanhempain huono elämä	88
Lasten aistiviallisuus tai vähälahjaisuus	25	Sotasiirtolaisuus	7
Lasten turvattomuus	540	Muut syyt	223
Lasten avioton syntyperä	1 009		
			Yhteensä 2 106

Useimmat ilmoitetuista tapauksista siirtyivät turvattomien lasten huolto-osastolle tai osoittautuivat toimeenpannuissa tutkimuksissa sen laatuiseksi, etteivät ne aiheuttaneet asianomaisille annettuja ohjeita tai varoituksia ankarampia toimenpiteitä. Minkä verran ilmoitetuista lapsista oli otettava lautakunnan huostaan samoin kuin muutkin heihin kohdistuneet erikoisemmat toimenpiteet ja niiden perusteena olevat syyt ilmenevät seuraavista tässä kertomuksessa esiintyvistä selostuksista.

Lastensuojelulautakunnan huostaan otetut lapset. V:n 1943 alussa oli lastensuojelulautakunnan täysihuollossa edellisestä vuodesta jäljellä kaikkiaan 1 823 lasta. Vuoden kuluessa otettiin hoidettavaksi 543 lasta (edellisenä vuonna 473), joten kertomusvuoden aikana oli lautakunnan täysihuollossa yhteensä 2 366 (2 507) lasta. Edellä mainituista 2 366 lapsesta oli lautakunnan yleisen kanslian huollettavana 268 suojelukasvatusta tarvitsevaa ja turvattomien lasten huoltotoimiston hoivissa 1 984 n.s. köyhäinhoidollista eli turvatonta lasta. Sitä paitsi oli 114 lasta osan vuodesta yleisen kanslian ja osan vuodesta turvattomien lasten huoltotoimiston huollossa. Lasten vaihtuminen vuoden kuluessa selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Huolto-osasto	Jäljellä v:sta 1942		Uusia		Yhteensä		Eronneita ¹⁾		Jäljellä v:een 1944		V:n 1943 kuluessa poistettuja ja uudelleen hoitoon otettuja	
	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä
Yleisen kanslian huollossa	202	88	69	23	271	111	114	68	157	43	—	—
Turvattomien lasten huoltotoimiston huollossa	796	737	314	251	1 110	988	300	270	810	718	9	20
Yhteensä	998	825	²⁾ 312	²⁾ 231	²⁾ 1 310	²⁾ 1 056	²⁾ 343	²⁾ 295	967	761	9	20

Kuten edellä olevasta asetelmasta ilmenee, oli kertomusvuoden kuluessa hoidetuista lapsista 29 sellaista, jotka syystä tai toisesta poistettiin lautakunnan luettelosta, mutta myöhemmin otettiin jälleen lautakunnan hoitoon, kaikki turvattomien lasten osastolla.

¹⁾ Tähän sisältyy 9 poikaa ja 7 tyttöä, jotka jo kertomusvuoden alussa poistettiin lautakunnan huostaasta. — ²⁾ Kahdessa tai useammassa ryhmässä esiintyvä lapsi on otettu summaan vain kerran.

Edellä mainituista 2 366 lapsesta osa oli sijoitettu lautakunnan omiin laitoksiin, osa valtion ja yksityisten ylläpitämiin lastenhuoltolaitoksiin sekä yksityiskoteihin. Sitä paitsi hoidettiin aistiviallisia ja raajarikkoisia sekä tylsämielisiä heille sopivissa erikoislaitoksissa. Lisäksi 1 lapsi sai vain raha-avustusta. Lasten jakaantuminen eri huoltomuotojen mukaan sekä huoltopäivien luku eri huoltopaikoissa selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Huoltomuoto	Lapsia			Huoltopäiviä			
	Poikia	Tyttöjä	Yhteensä	Poikien	Tyttöjen	Yhteensä	Keskimäärin hoidokkia kohden
<i>Suojelukasvatusta tarvitsevia</i>							
<i>a) lapsia</i>							
Lautakunnan alaisissa laitoksissa	200	44	244	49 469	10 322	59 791	245
Ammattikoulukodeissa	—	1	1	—	145	145	145
Aistiviallis- ja raajarikkoisten hoitoloissa ..	5	1	6	388	151	539	90
Vajaamielisten hoitoloissa	54	40	94	8 658	6 885	15 543	165
Sairaaloissa	15	4	19	432	480	912	48
Muissa laitoksissa	3	3	6	201	553	754	126
<i>b) nuoria henkilöitä</i>							
Seimelän tyttökodissa	—	10	10	—	2 781	2 781	278
Vuorelan kasvatustiloksessa	—	2	2	—	557	557	279
Pohjolan poikakodissa	1	—	1	181	—	181	181
Lausteen poikakodissa	1	—	1	273	—	273	273
Rajamäen työsiirtolassa	2	7	9	279	892	1 171	130
Väinölan turvakodissa	—	2	2	—	62	62	31
Östensön turvakodissa	6	—	6	1 947	—	1 947	325
Järvilinnan vastaanottolaitoksessa	12	—	12	1 096	—	1 096	91
Hovin kasvatustiloksessa	2	—	2	729	—	729	365
Yläneen tyttökodissa	—	4	4	—	451	451	113
Kotiniemen kasvatustiloksessa	8	—	8	1 832	—	1 832	229
<i>Yhteensä ¹⁾</i>	<i>271</i>	<i>111</i>	<i>382</i>	<i>65 485</i>	<i>23 279</i>	<i>88 764</i>	<i>232</i>
<i>Turvattomia</i>							
<i>a) lapsia</i>							
Lautakunnan alaisissa laitoksissa	371	240	611	61 972	38 109	100 081	164
Yksityisissä lastenhuoltolaitoksissa	381	343	724	105 283	95 601	200 884	277
Ammattikoulukodeissa	3	2	5	480	276	756	151
Aistiviallis- ja raajarikkoisten hoitoloissa ..	2	1	3	158	92	250	83
Vajaamielisten hoitoloissa	53	47	100	9 246	7 845	17 091	171
Sairaaloissa	43	36	79	1 767	2 124	3 891	49
Yksityisissä perheissä	383	401	784	115 948	122 975	238 923	305
Vain raha-avustuksia saaneita	1	—	1	—	—	—	—
<i>b) nuoria henkilöitä</i>							
Seimelän tyttökodissa	—	6	6	—	1 374	1 374	229
Kaupunkilähettyksen naissiirtolassa	—	5	5	—	1 498	1 498	300
Lausteen poikakodissa	1	—	1	365	—	365	365
Pohjolan poikakodissa	3	—	3	210	—	210	70
<i>Yhteensä ¹⁾</i>	<i>1 110</i>	<i>988</i>	<i>2 098</i>	<i>295 429</i>	<i>269 894</i>	<i>565 323</i>	<i>269</i>
Kaikkiaan	1 310	1 056	2 366	360 914	293 173	654 087	276

Lautakunnan huoltoon otetuista lapsista oli avioliitossa syntyneitä 1 251 eli 52.9 % ja aviottomia 1 115 eli 47.1 %. Turvattomiin lapsiin nähden olivat vastaavat suhdeluvut 51.0 ja 49.0 sekä suojelukasvatusta tarvitseviin lapsiin nähden 65.2 ja 34.8. Kaikista aviosyntyisistä lapsista oli 775:llä eli 61.9 %:lla molemmat vanhemmat elossa, 381:llä eli 30.5 %:lla oli jompikumpi vanhemmista kuollut ja 95 eli 7.6 % oli täysin orpoja. Aviottomista lapsista 508:lla eli 45.6 %:lla oli sekä isä että äiti elossa, 554:llä eli 49.7 %:lla oli isä tai äiti kuollut tai isä tuntematon ja 53:lla eli 4.7 %:lla olivat molemmat vanhemmat kuolleet tai tuntemattomia.

¹⁾ Kahdessa tai useammassa ryhmässä esiintyvä lapsi on otettu summaan vain kerran.

Ikäänsä nähden lapset jakaantuivat seuraavasti:

Ikä vuoden päättyessä, vuotta	Suojelukasvatusta tarvitsevia lapsia		Turvattomia lapsia		Lapsia kaikkiaan	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Alle 2	—	—	211	10.1	211	8.9
2—6	10	2.6	564	26.9	564	23.8
7—12	67	17.5	721	34.4	755	31.9
13—15	155	40.6	430	20.5	543	23.0
16—17	104	27.2	150	7.1	234	9.9
18—	46	12.1	22	1.0	59	2.5
Yhteensä	382	100.0	2 098	100.0	2 366	100.0

Suurin osa lapsista oli syntynyt Helsingissä, nim. 1 805 eli 78.0 % niistä, joiden syntymäpaikka oli tiedossa. Pääkaupunkia ympäröivissä kunnissa oli syntynyt 19 ja muualla Uudenmaan läänissä 115, joten muualla syntyneitä oli ainoastaan 376 eli 16.2 %. Köyhäinhoidollinen kotipaikkaoikeus oli 1 867:llä eli 78.9 %:lla Helsingissä, 60:llä kaupunkia ympäröivissä kunnissa sekä 41:llä muualla Uudenmaan läänissä. Vain 192:lla oli kotipaikkaoikeus jossakin muussa maan kunnassa, kun taas 66 lapsen hoitokustannukset valtio korvasi.

Jotta saataisiin selvitettyksi, mihin yhteiskuntaluokkiin lautakunnan huollossa olevat lapset kuuluvat, on heidät ryhmitetty vanhempainsa ammatin perusteella; aviosyntyiset isän ja aviottomat äidin ammatin mukaan. Sen nojalla oli m.m. tehdas- y.m. ammattityöntekijäin lapsia 881 eli 37.2 %, muiden työntekijäin 486 eli 20.5 %, palvelijoiden 366 eli 15.5 %, itsenäisten liikkeenharjoittajain 175 eli 7.4 % liikeapulaisten ja palveluskunnan 272 eli 11.5 % sekä virkamiesten ja vapaiden ammattien harjoittajien lapsia 32 eli 1.4 %.

Kodeissa toimitettujen tutkimusten mukaan oli syynä siihen, miksi edellä mainitut lapset otettiin lautakunnan huostaan, useimmissa tapauksissa jokin vanhemmista johtuva seikka. Ainoastaan 404:ssä eli 17.1 %:ssa tapauksista syy johtui lapsesta; 232 lasta nimittäin otettiin sairauden, vajaamielisyyden, aistiviallisuuden tai raajarikkoisuuden ja 172 lasta pahantapaisuuden vuoksi lautakunnan huostaan. Sen sijaan 1 906:ssa eli 80.6 %:ssa tapauksista syy johtui vanhemmista, 652 eli 27.6 % lapsista otettiin huollettavaksi sen vuoksi, että vanhemmilta puuttui kasvatustakyky, 367:llä eli 15.5 %:lla oli jompikumpi tai molemmat vanhemmat kuolleet, 255 lasta eli 10.8 % oli vanhempiensa hylkäämiä, 381 lapsen, 16.1 %:n, vanhemmat olivat joko sairaita tai oli heillä muuten työkyky vähentynyt ja 125 tapauksessa, 5.3 %:ssa, vanhemmat olivat joko työhaluttomia, huolimattomia tai juoppoja.

Aidinkieli oli 1 955:llä eli 82.6 %:lla suomi, 373:llä eli 15.8 %:lla ruotsi ja 38:lla eli 1.6 %:lla jokin muu kieli.

Yleisen kanslian hoidokit ja niitä varten tarkoitetut laitokset

Suojelukasvatusta tarvitsevat edellä mainituista lautakunnan huostaan otetuista lapsista olivat lastensuojeluviraston yleisen kanslian huollossa ja oli näiden huoltamiseen käytettävissä seuraavat kaupungin ylläpitämät laitokset:

Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti sijaitsee Sofianlehdossa. Edellinen näistä toimii havaintojentekolaitoksena kouluikäisten lasten vastaisiin hoitopaikkoihinsa sijoittamista varten, jota paitsi käytökseltään moitteettomat lapset voivat sen koululaisosastolla asuen käydä kaupungin kansa- ja ammattikouluissa. Ammattioppilaskoti taasen tarjoaa asunon ja hoitoa sellaisille lautakunnan alaisista laitoksista kaupunkiin käsityöläisoppiin tai tehtaiden työpajoihin siirtyville pojille, joilla ei ole kunnollista omaa kotia ja jotka eivät yksin jätettyinä voisi vielä tulla elämässä omin neuvoin toimeen. Vastaanottokodissa oli yhteensä 104 ja ammattioppilaskodissa 36 hoitopaikkaa, joista kuitenkin suurin osa oli puolustuslaitoksen käytössä. Kummankin laitoksen johtajana toimi opettaja M. Tuokko apunaan ylikatsastaja M. Pitkänen ja emännöitsijänä neiti E. Gröning. Poikaosaston hoita-

jana toimi neiti I. Hänninen ja tyttöosaston hoitajana neiti E. Nieminen, kummallakin apunaan hoitajatarharjoittelija. Ammattioppilaskotia hoitivat neidit I. Jääskeläinen ja H. Ilvesvaara. Näiden lisäksi oli kaikilla osastoilla yhteinen keittäjä ja leipoja sekä lämmittäjä-talonmies, ompelija, 2 pesijää ja 5 palvelijaa.

Ryttylän koulukoti omine maatiloineen, joka sijaitsee Hausjärven pitäjässä, voi ottaa vastaan 120 yläkansakoulun ja jatkokoulun ikäasteella olevaa suomenkielistä poikaa. Tämän koulukodin toiminnassa on kiinnitetty erikoista huomiota mahdollisimman monipuolisen ja tehokkaan ammattiopetuksen järjestämiseen. Laitoksen johtajana toimi diplomi-insinööri V. Antila ja opettajina T. R. Reino ja T. A. Mikkola, joista viimeksi mainittu kuitenkin oli maanpuolustustehtävissä sijaisenaan opettaja V. Vihinen. Avoimeksi joutunut kolmannen opettajan virka oli oppilaiden satunnaisen vähälukuisuuden johdosta täyttämättä. Emännöitsijänä oli neiti M. Nurmi. Viidessä eri kotikunnassa asuvien oppilaiden hoitajina toimivat neidit E. Roselius, T. Roukko, A. Ohraniemi, E. Kotiranta ja A. Tienhaara. Opetusta eri ammateissa antoivat veistonopettaja L. Keinänen konepuuseppä J. Saipion avustamana, metallitöidenopettajat V. J. Manner lokakuun 2 p:ään saakka ja sen jälkeen L. Aranko, S. Colliander ja seppä K. Moisio, räätälimestari K. V. Laakso, suutarimestari J. A. Lampinen, puutarhuri L. Päivike, maataloustöiden johtaja V. Niittylä ja karjakko M. Koskinen. Yksi puutyömistareista, V. Pakarinen, oli edelleen rintamalla, joten ammattiopetustakin oli hoidettava supistetuin voimin. Näiden lisäksi kuului laitoksen toimihenkilöihin keittäjä, leipoja, 3 palvelijaa, 2 pesijää, lämmittäjä, tallimies, navetta-apulainen ja 3 maataloustyöntekijää.

Toivoniemen koulukoti siihen kuuluvine maatiloineen, joka sijaitsee Lohjan pitäjässä, on tarkoitettu 40 kansakoulu- ja jatkokouluiässä olevalle suomenkieliselle tytölle. Laitoksen johtajana, joka osallistui myös opetukseen, toimi neiti L. Kivekäs. Opettajana oli A. Itkonen sekä emännöitsijänä ja samalla talousaskareiden ohjaajana neiti L. Nummenkorpi sekä kesäkuun 1 p:stä alkaen neiti E. Ranta. Lastenhoitajana ja samalla käsitöiden opettajana toimi käsityönopettaja V. Joukahainen lokakuun 1 p:ään saakka sekä siitä alkaen neiti T. Peltola. Maanviljelystehtävistä huolehti maataloustöiden johtaja J. Arola tallimiehen ja 1 maataloustyöntekijän avustamana ja navettatöistä karjakko M. Juola käyttäen vanhempia oppilaita apunaan. Lisäksi laitoksessa oli hoitajaharjoittelija ja palvelija, toimien viimeksi mainittu myös puutarhanhoitajana.

Tavolan koulukoti, joka sijaitsee Nummen pitäjässä, on tarkoitettu enintään 25 kehityksensä puolesta apukouluasteella olevalle suomenkieliselle pojalle. Laitoksen oppilasasuntolassa oli 15 sijaa. Osa oppilaista oli sijoitettu täysihoitoon laitoksen lähellä oleviin yksityisiin perheisiin. Koulukodin johtajana ja samalla opettajana toimi J. Jokinen sekä emännöitsijänä ja oppilasasuntolan hoitajana neiti M. Leppäniemi apunaan keittäjä ja palvelija.

Toivolan koulukoti, joka sijaitsee Helsingin pitäjän Pakinkylässä, on tarkoitettu 85 kansakouluikäiselle lapselle. Laitos on lastensuojeluviraston eri toimistoille osittain yhteinen ja mainitaan siitä lähemmin turvattomain lasten huoltotoimiston yhteydessä.

Tietopuolinen opetus koulukotien kouluissa oli järjestetty pääasiallisesti pääkaupungin kansakouluille vahvistettuja opetussuunnitelmia noudattaen. Jatko-opetukseen sisältyvillä käytännöllisillä oppiaineilla oli oma, niitä varten laadittu ohjelmansa.

Koulukotien hoidokit. V:n 1943 aikana oli kaikkiaan 174 yleisen kanslian hoidokkia sijoitettu edellä mainittuihin kaupungin ylläpitämiin koulukoteihin, Toivolaa lukuunottamatta, ja ilmenee oppilaiden vaihtuminen niissä seuraavasta yhdistelmästä:

Koulukoti	Lapsia					Huoltopäiviä	
	Jäljellä v:sta 1942	Uusia	Yhteensä	Eronneita	Jäljellä v:een 1944	Kaikkiaan	Keski- määrin hoidokkia kohden
Ryttylä	73	29	102	25	77	27 578	270
Toivoniemi	28	6	34	11	23	8 955	263
Tavola	30	9	39	9	30	10 768	276
Yhteensä	131	¹⁾ 43	¹⁾ 174	¹⁾ 44	130	47 301	270

¹⁾ Ks. alav. 2 s. 125.

Muissa yleisen kanslian käytettävissä olleissa laitoksissa vaihtuivat hoidokit seuraavasti:

Hoitokoti	Lapsia					Huoltopäiviä	
	Jäljellä v:sta 1942	Uusia	Yhteensä	Eronneita	Jäljellä v:een 1944	Kaikkiaan	Keskimäärin hoidokkia kohden
Vastaanottokoti	9	49	58	50	8	3 753	65
Ammattioppilaskoti	20	22	42	24	18	7 366	175
Toivolan koulukoti ¹⁾	8	9	17	11	6	1 371	81
Yhteensä	37	80	117	85	32	12 490	107

Eräässä ammattikoulukodissa oli v:sta 1942 jäljellä 1 tyttö, joka erosi kertomusvuoden aikana. Hänen huoltopäiviensä luku oli yhteensä 145.

Aistivallisia, raajarikkoisia ja vajaamielisiä lapsia oli lautakunnan yleisen kanslian huollossa yhteensä 100 seuraavassa taulukossa mainituissa laitoksissa, ollen näihin nähden huomattava, että sokeain-, kuuromykkäin- ja raajarikkoisten kouluissa olleet lapset viettivät lomansa jossain muualla:

Laitos	Lapsia								Huol- topäi- viä
	Jäljellä v:sta 1942		Uusia		Eronneita		Turvattomain lasten huolto- toimiston huoltoon siirrettyjä ²⁾		
	Poikia	Tyt- töjä	Poikia	Tyt- töjä	Poikia	Tyt- töjä	Poikia	Tyt- töjä	
Turun kuuromykkäinkoulu	1	—	—	—	1	—	—	—	1
Porvoon »	—	—	1	—	1	—	—	—	155
Ävikin »	—	—	1	—	1	—	—	—	50
Raajarikkoisten huoltolaitos	2	1	—	—	1	1	1	—	333
Toivolan tylsämielisten kasvatuskoti Mu- hoksella	6	—	—	—	1	—	5	—	1 007
Sortavalan diakonissalaitos	16	11	—	—	1	—	15	11	4 779
Helsingin diakonissalaitos	21	16	7	1	1	—	27	17	7 236
Vaajasalon langettavatautisten parantola	—	3	—	—	—	—	—	3	543
Oulun kaatumatautisten huoltokoti	2	—	—	—	1	—	1	—	185
Kortejoen langettavatautisten miesparan- tola	1	—	—	—	—	—	1	—	181
Seinäjoen piirisairaalat	1	2	—	—	—	1	1	1	525
Kuhankosken tyttökoti Laukaassa	—	7	—	—	—	1	—	6	1 087
Yhteensä	50	40	9	1	8	3	51	38	16 082

Sairaaloissa hoidettiin vuoden kuluessa 19 lasta yhteensä 912 päivää ja nämä olivat kaikki sellaisia, jotka sitä paitsi olivat olleet jossain muussa laitoksessa. Seuraavaan vuoteen jäi sairaalaan 2 poikaa.

¹⁾ Näistä oli Toivolan koulukodin eristysosastolla yhteensä 7 poikaa, jotka kaikki poistettiin kertomusvuoden aikana. Heidän huoltopäiviensä luku oli yhteensä 239. — ²⁾ Aistivalliset y.m.s. lapset siirrettiin kertomusvuoden aikana yleisen kanslian huollosta turvattomien lasten huoltotoimiston huoltoon. Hallinnollisen muutoksen jälkeen lapset jäivät entisiin sijoituslaitoksiin ollen heidän huoltopäiviensä ynnä turvattomien lasten huoltotoimiston sijoittamien uusien lasten huoltopäivien yhteenlaskettu luku 17 341. Aistivallisia y.m.s. lapsia oli lastensuojelulautakunnan huostassa v. 1943 kaikkiaan 114 ja heidän yhteenlaskettujen huoltopäiviensä kokonaismäärä 33 423.

Muissa laitoksissa oli kertomusvuoden aikana yhteensä 53 lasta. Näistä oli jäljellä edellisestä vuodesta 14 poikaa ja 15 tyttöä. Vuoden kuluessa sijoitettiin niihin 12 poikaa ja 12 tyttöä sekä poistettiin 7 poikaa ja 10 tyttöä, joten seuraavaan vuoteen jäi 19 poikaa ja 17 tyttöä. Huoltopäiviä oli 11 834.

Turvattomain lasten huoltotoimiston hoidokit ja lastenkodit

Kuten aikaisemmin esitetystä yhdistelmästä näkyy, oli turvattomain lasten huoltotoimiston hoivissa kertomusvuoden aikana yhteensä 2 098 (vuotta aikaisemmin 2 127) köyhäinhoidollista, oman kodin ulkopuolella kasvatettavaa lasta, joista suurin osa eli 1 508 (1 681) lasta oli sijoitettu yksityishoitoon, nimittäin 784 (941) yksityisiin perheisiin ja 724 (740) yksityisiin lastenkoteihin. Koska varsinkaan hentojen pikkulasten maaseudulle lähettäminen ei ole lastenhoidon kannalta tarkoituksenmukaista eikä koulukäisillekään lapsille ole aina heti sopivaa kasvatuskotiä saatavissa, oli toimiston käytävissä seuraavat lastenkodit:

Sofianlehdon pikkulastenkodissa on eri osastoillaan yhteensä 100 hoitopaikkaa 0—2 vuoden ikäisille lapsille. Kodin johtajana toimi neiti E. Boström ja emännöitsijänä neiti E. Mäiseli. Eri osastoja hoitivat neidit T. Hamara, S. Pirkkalainen ja I. Karjalainen sekä rouva T. Palokangas joulukuun 1 p:ään saakka. Heidän apunaan toimi 10 ammattitaitoista lastenhoitajaa ja 15 palkatonta hoitajaharjoittelijaa kuusi kuukautta käsittävissä vuoroissa. Lisäksi kuului tämän laitoksen henkilökuntaan ompelija, keittäjä, 5 palvelijaa, 2 pesijää ja lämmittäjä-talonmies.

Reijolan lastenkoti, jossa eristysosastoineen on 35 hoitopaikkaa, on tarkoitettu pääasiassa lastentarhaiässä oleville normaalikykyisille lapsille. Kodin johtajana toimi rouva E. Ahlgren ja häntä avustivat lastenhoitajat, neidit A. Carlén, K. Nyholm, T. Pertto, E. Rehnström ja A. Aaltonen joulukuun 1 p:ään saakka. Näiden lisäksi kuului lastenkodin henkilökuntaan ompelija, keittäjä ja 2 palvelijaa.

Kummankin edellä mainitun lastenkodin lääkärinä toimi lääketieteenlisensiaatti R. Granholm.

Kullatorpan lastenkodissa hitaammin kehittyviä ja sairaalloisia lastentarhaiässä olevia lapsia varten on niinkään 35 hoitopaikkaa. Kodin johtajana oli neiti A. Orola. Lastenhoitajina toimivat neidit K. Koivula, A. Vallenius ja M. Lempinen. Lisäksi oli tässäkin lastenkodissa ompelija, keittäjä ja 2 palvelijaa. Lääkärinä toimi vastaanottokodin ja koulukotien lääkäri U. Muroma.

Toivolan koulukoti Helsingin pitäjän Pakinkylässä omine maatalouksineen on tarkoitettu enintään 85 huonohoitoiselle kansakouluiässä olevalle lapselle. Laitoksessa toimii vain suomenkielinen ala- ja yläkansakoulu, koska sinne sijoitetut ruotsinkieliset lapset voivat opiskella koulukodin lähellä sijaitsevassa Oulunkylän ruotsinkielisessä kansakoulussa. Koulukodin johtajana toimi K. A. Kurkela, apunaan rouva L. Kurkela, ja opettajina V. Uusivirta ja neiti R. Honkapirtti. Tässäkin koulukodissa oli kolme eri oppilasasuntolaa, joiden hoitajina toimivat neidit A. Eskola, H. Hirvonen ja I. Kallio. Lisäksi oli laitoksen aitauksen ulkopuolella sijaitsevaan rakennukseen järjestetty alaikäisistä lainrikkojista heidän asiainsa tutkintoaikana huolehtiva eristysosasto, jota hoiti tilapäisesti laitoksen suutari Y. Hietanen syyskuun 1 p:ään saakka ja siitä alkaen M. Larjala. Koulukodin emännöitsijänä toimi rouva L. Vilksa ja maataloustöiden johtajana P. Karvia sekä puutarhurina J. E. Lindqvist. Sitä paitsi kuului laitoksen henkilökuntaan suutari, maataloustöiden johtajan apulainen, ompelija, keittäjä, karjakko ja 5 palvelijaa.

Vastaanottokodin koululaisosastolle sijoitetut köyhäinhoidolliset lapset käyvät normaalioloissa kaupungin kansakouluissa.

Lastenkotien valvonnasta huolehti lähinnä lastensuojelulautakunnan lastenhuollon tarkastaja. Lasten terveydenhoidon tarkastus sekä ruokajärjestyksen määrääminen näissä kodeissa kuului lautakunnan lääkäreille aikaisemmin mainittua työnjakoa noudattaen.

Hoidokkien vaihtuminen kaupungin lastenkodeissa v:n 1943 aikana selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Sofianleh- don pik- kulasten koti	Reijolan lasten- koti	Kullator- pan las- tenkoti	Toivolan koulu- koti	Vastaa- nottokodin koululais- osasto	Yhteensä
V:sta 1942 hoitoon jääneitä	92	34	37	57	47	267
V. 1943 hoitoon otettuja	157	87	22	44	78	388
Yhteensä	249	121	59	101	125	655
Naistä						
a) Edelleen toimiston hoidossa ollen:						
sijoitettiin yksityishoitoon	1	9	1	1	2	14
siirrettiin toiseen lastenkotiin	32	30	11	11	28	112
toimitettiin sairaalaan	6	—	1	1	—	8
b) Toimiston hoidosta poistettuina:						
luovutettiin vanhempainsa hoitoon	97	38	2	13	19	169
luovutettiin toisten maksuttomaan hoi- toon	15	5	1	2	6	29
luovutettiin toisen kunnan huoltoon	3	4	—	—	3	10
lähetettiin muihin lastenhuoltolaitoksiin	—	—	12	4	10	26
kuoli	—	—	—	1	—	1
poistettiin muista syistä	—	2	—	3	9	14
Poistettuja yhteensä	154	88	28	36	77	383
V:een 1944 jääneitä	95	33	31	65	48	272

Yksityishoitoon sijoitetut lapset. Yksityisiin lastenkoteihin ja yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten vaihtuminen näkyy seuraavista luvuista. V. 1943 hoitoon otettujen ryhmään voi sama lapsi sisältyä useampaan kertaan, jos hän vuoden aikana on ollut useammassa hoitopaikassa. Näin on asianlaita Helsingissä sijaitseviin yksityisiin lastenkoteihin sijoitettuun 3 lapseen nähden, maaseudulla yksityisiin lastenkoteihin sijoitet-
tuun 1 lapseen nähden, Helsinkiin yksityisiin perheisiin sijoitettuun 1 lapseen nähden ja maaseudun yksityisiin perheisiin sijoitettuun 3 lapseen nähden.

	Yksityisiin lasten- koteihin sijoitettuja lapsia		Yksityisiin perhei- siin sijoitettuja lapsia		Yhteensä
	Helsinkiin	Maaseu- dulle	Helsinkiin	Maaseu- dulle	
V:sta 1942 hoitoon jääneitä	177	389	244	450	1 260
V. 1943 hoitoon otettuja	60	135	32	73	300
Yhteensä	237	524	276	523	1 560
Naistä					
a) Edelleen toimiston hoidossa ollen:					
siirrettiin toiseen sijoituspaikkaan	10	11	4	4	29
siirrettiin kunnan lastenkotiin	6	20	4	10	40
siirrettiin yksityisiin lastenkoteihin	5	5	6	3	19
siirrettiin ammattikoulukotiin	1	—	—	—	1
siirrettiin sairaalaan	1	5	3	1	10
b) Toimiston hoidosta poistettuina:					
siirrettiin yleisen kanslian huoltoon	1	—	—	3	4
luovutettiin vanhempainsa hoitoon	24	53	10	36	123
luovutettiin toisen kunnan huoltoon	1	7	6	3	17
pääsi ottolapseksi tai luovutettiin yksityishoitoon	15	15	18	21	69
poistettiin työkykyiseksi tultuaan	—	11	29	18	58
kuoli	1	3	2	—	6
poistettiin muista syistä	7	8	3	11	29
Poistettuja yhteensä	72	138	85	110	405
V:een 1944 jääneitä	165	386	191	413	1 155

Mitä muissa laitoksissa hoidettuihin lapsiin tulee, mainittakoon, että Överby nimisessä ammattikoulukodissa Kirkkonummella oli v:n 1943 aikana 2 poikaa yhteensä 366 päivää ja Lappträskin kodinhoitokoulussa 1 poika 114 päivää sekä Reitkallin puutarhakoulussa 1 tyttö 184 päivää ja Harjulan kodinhoitokoulussa 1 tyttö 92 päivää.

Yksityishoitoon annettavia lapsia koetettiin, mikäli mahdollista, sijoittaa sukulaistensa luokse. Maaseudulla sijaitsevien hoitokotien sopivuudesta hankittiin lautakunnan tiheimmille sijoitusalueilleen asettamien paikallisasiamiesten ja huoltolautakuntien välityksellä tarpeelliset tiedot. Helsinkiin yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten hoitoa ja kasvatusta valvoivat lähinnä lastensuojeluviraston kodissakävijät ja lastenhoidon neuvoloiden hoitajat, kun taas maaseudulla tämän tehtävän suorittivat asianomaiset huoltolautakunnat osittain lautakunnan omien paikallisasiamiesten avustamina. Myöskin lastenhuollon tarkastaja apulaisineen koetti eri seuduille tekemillään tarkastusmatkoilla valvoa, että kasvatusta ja hoitoa kasvatuskodeissa oli lasten ikä- ja kehityskautta vastaava. Huonoiksi näyttäytyneistä hoitopaikoista siirrettiin lapset parempiin kasvatuskoteihin tai asiallisten syiden vaatiessa myöskin kaupungin omiin lastenhuoltolaitoksiin.

Kaikki kouluiässä olevat hoitolapset saivat käydä kansakoulua, josta vieraille kunnille menevät koulumaksut lautakunta suoritti omista määrärahoistaan. Sitä paitsi toimitti lautakunta 86 kansakoulukurssin suorittaneelle yksityishoitoon sijoitulle lapselle tilaisuuden saada taipumuksiensa mukaista ammatillista jatko-opetusta seminaareissa, kauppa-, maamies- ja talouskouluissa, konekirjoituskursseilla tai erilaisiin käsityö-ammatteihin valmistavissa laitoksissa, käyttäen tähän tarkoitukseen yhteensä 262 777: 75 mk, josta saatiin sosiaaliministeriöltä 113 550 mk:n suuruinen korvaus.

Maaseudulle yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten sijoitusalueet selviävät seuraavasta luettelosta:

Sijoitusalue	L a p s i a				
	Jäljellä v:sta 1942	Uusia	Yhteensä	Eronneita	Jäljellä v:een 1944
Espoo	13	5	18	5	13
Kirkkonummi	20	1	21	7	14
Siuntio	10	1	11	2	9
Vihti	41	5	46	9	37
Helsingin pitäjä	31	2	33	4	29
Tuusula	16	1	17	3	14
Sipoo	5	—	5	1	4
Nurmijärvi	47	5	52	12	40
Ylivieska	2	—	2	—	2
Somero	54	11	65	10	55
Nurmo	11	1	12	1	11
Mäntsälä	15	—	15	2	13
Joroinen	1	—	1	—	1
Lohja	7	1	8	2	6
Eri kunnat	177	40	217	52	165
Yhteensä	450	73	523	110	413

Paikallisasiamiehinä toimivat neiti F. Berg Helsingin pitäjässä, rouva J. Carlberg Espoossa, neiti M. Hoffman Kirkkonummella, rouva S. Niinistö Vihdissä, neidit J. Bergström Siuntiossa, H. Savimaa Tuusulassa, M. Byman Sipoossa, M. Kielomaa Nurmijärvellä, I. Saarikoski Nurmossa, rouva L. Palomäki Lohjalla, opettaja I. Hyysti Mäntsälässä, kansanopiston johtaja J. Kytömäki Ylivieskassa ja kanttori H. Kantola Somerolla.

Eri sairaaloissa hoidettiin vuoden kuluessa yhteensä 79 lasta 3 891 päivää; näistä yksinomaan sairaalahoitoa saaneita oli 4 poikaa ja 2 tyttöä, 621 hoitopäivää. Seuraavaan vuoteen jäi sairaaloihin 3 poikaa ja 5 tyttöä.

Ottaen huomioon edellisestä vuodesta siirtyneet, kertomusvuoden aikana huostaan otetut ja hoidosta päästetyt jäi turvattomain lasten huoltotoimiston hoiviin v:een 1944, yhteensä 1 528 lasta.

Hoitomaksut yksityisiin perheisiin ja yksityisiin lastenkoteihin sijoitetuista lapsista vaihtelivat lasten iästä, terveydentilasta, kasvatustavasta, sukulaisuudesta y.m.

asiaan vaikuttavista seikoista johtuen 200 mk:sta 600 mk:aan kuukaudelta. Tuberkuloottisten lasten hoidosta maksettiin lastenkoti Droppenille 25 mk päivältä. Kun lisäksi otetaan huomioon vieraiden kuntien velkomat koulumaksut sekä sairashoito- ja matkakustannukset kuin myöskin hellyttävissä tapauksissa myönnetty vaateavustukset, tulivat lautakunnan yksityishoitoon sijoittamat normaalikykyiset lapset aikaisemmin selostettuine jatko-opetuksineen maksamaan yhteensä 6 228 574:75 mk eli keskimäärin n. 4 130 mk vuodessa kutakin lasta kohden — maksukykyisiltä vanhemmilta ja vierailta kunnilta perittyjä korvauksia sekä valtiolta ammattiopetuskustannuksiin saatua osuutta lukuunottamatta.

Suojelukasvatustoimiston hoidokit

Koulunkäyntinsä keskeyttäneiden lasten kouluunpalauttamiseksi, kerjäävien lasten huoltamiseksi sekä lasten kesävirkestystoiminnan y.m. ehkäisevän huollon järjestämiseksi on lastensuojeluvirastossa toiminut erikoinen nuorisonhuoltojaosto. Aikaisemmin mainitun nuorista rikollisista annetun lain johdosta muutettiin tämä jaosto nuorisonhuoltajan johdolla toimivaksi suojelukasvatustoimistoksi, joka huolehtii lautakunnalle tämän lain mukaan kuuluvista valvontatehtävistä toistaiseksi Vankeusyhdistyksen ylläpitämän nuorisonvalvontatoimiston avustamana sekä valmistelee kasvatuksellisista syistä huostaan otettavia lapsia koskevat asiat lautakunnan suojelukasvatusosaston käsiteltäviksi. Tälle toimistolle tehtiin kertomusvuoden kuluessa yhteensä 2 572 ilmoitusta jakautuen ilmoittajat seuraavasti:

Ilmoittaja	Alle 15 v.		15—18 v.		18—21 v.		Kaikki		
	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-tyjä	Poikia	Tyt-töjä	Yh-teensä
Poliisilaitos	310	116	919	632	—	—	1 229	748	1 977
Kansakoulun tarkastaja	159	39	—	—	—	—	159	39	198
Nuorisonvalvontatoimisto	—	—	161	35	22	12	183	47	230
Huoltoviraston irtolais- ja alkoholisti-huoltokanslia	1	1	55	13	—	—	56	14	70
Muut huoltoviranomaiset	15	1	26	13	—	—	41	14	55
Vanhemmat ja holhoojat	4	4	5	5	—	—	9	9	18
Työnantajat	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Muut yksityiset henkilöt	15	3	1	4	—	—	16	7	23
Yhteensä	504	165	1 167	702	22	12	1 693	879	2 572

Ilmoitetut rikkomukset jakautuivat laadultaan seuraavasti:

Rikkomuksen laatu	Alle 15 v.		15—18 v.		18—21 v.		Kaikki		
	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Yh-teensä
Varkaus, näpistely, kavallus	99	6	157	25	—	—	256	31	287
Irtolaisuus ja karkaaminen	5	2	7	17	1	3	13	22	35
Pahoinpitely	5	—	2	—	2	—	9	—	9
Siveellisyysrikkomukset	4	2	2	2	2	2	8	6	14
Juopumus	6	1	61	14	3	3	70	18	88
Oppivelvollisuuden laiminlyönti	155	36	—	—	—	—	155	36	191
Tottelemattomuus ja ilkivalta	7	2	2	5	—	—	9	7	16
Ulkonaliikkumiskiellon rikkominen	202	116	907	620	—	—	1 109	736	1 845
Työvoimamääräysten rikkominen	—	—	1	1	—	1	1	2	3
Muu sotaäilanteen johdosta annettujen määräysten rikkominen	2	—	6	8	3	2	11	10	21
Erinäiset muut rikkomukset	19	—	22	10	11	1	52	11	63
Yhteensä	504	165	1 167	702	22	12	1 693	879	2 572

Suojelukasvatustoimiston toimenpiteet edellä mainittujen ilmoitusten johdosta näkyvät seuraavasta yhdistelmästä:

Toimenpiteet	Alle 15 v.		15—18 v.		18—21 v.		Kaikki		
	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Poikia	Tyt-töjä	Yhteensä
Varoitus	428	130	850	514	—	—	1 278	644	1 922
Suojeluvalvonta	18	7	3	13	—	—	21	20	41
Lastensuojelulautakunnan huostaan otto	24	4	3	12	—	—	27	16	43
Muut toimenpiteet	33	23	135	118	—	—	168	141	309
Ratkaisemattomat vuoden päätyessä	1	1	15	10	—	—	16	11	27
Yhteensä	504	165	1 006	667	—	—	1 510	832	2 342

Osa ilmoitetuista tapauksista oli joko aikaisemmin Vankeusyhdistyksen nuorisonvalvontatoimistossa käsiteltyjä tai laadultaan sellaisia, jotka eivät kaivanneet suojelukasvatusosaston toimenpiteitä.

Seuraavat tuomioistuimen käsittelemät tapaukset olivat lautakunnan toimeksiannosta Vankeusyhdistyksen nuorisonvalvontatoimiston valvonnassa:

Tuomio	15—18 v.		18—21 v.		Kaikki		
	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Yhteensä
Ehdollinen	101	17	12	4	113	21	134
Vankeus	26	4	4	5	30	9	39
Sakko	32	13	6	2	38	15	53
Ratkaisematon vuoden päätyessä	2	1	—	1	2	2	4
Yhteensä	161	35	22	12	183	47	230

Suojelukasvatustoimistoa avusti tehtävissään myöskin kansakouluviranomaisista ja eri nuorisjärjestöjen edustajista kokoonpantu nuorisotyötoimikunta, jonka puheenjohtajana toimi lautakunnan toimitusjohtaja, varapuheenjohtajana suomenkielisten kansakoulujen ensimmäinen tarkastaja ja sihteerinä vuoden alkupuolella lautakunnan sihtööri sekä vuoden lopussa nuorisonhuoltaja. Tämä toimikunta järjesti työväentalolle suuren nuorten juhlan sekä painatti nuorisolle jaettuja propagandavihkosia, joissa nuoria kehoitettiin liittymään heille sopiviin nuorisjärjestöihin voidakseen siten viettää vapaahetkensä hyvissä harrastuksissa. Samaa tapaan toimi ruotsinkielisten keskuudessa Helsingfors svenska ungdomsråd filosofianmaisteri G. von Weissenbergin johtamana.

Aviottomain lasten huoltotoimisto

Lastenvalvojan välittömässä johdossa toimivan aviottomain lasten huoltotoimiston tärkeimpinä tehtävinä olivat edelleenkin aviottomain lasten tiedusteleminen ja luettelointi, elatusvelvollisuuden tutkiminen ja elatussopimusten tai -tuomioiden aikaansaaminen, elatusmaksujen periminen, äitien opastaminen lastenhoidossa sekä lasten sijoittaminen hoitokoteihin ja hoidon valvominen.

Lastenvalvoja itse joutui olemaan vuoden läpeensä sotatoimissa, joten hänen tehtävänsä jäivät kokonaan varamiehen hoidettaviksi. Toisaalta elatusvelvollisten joutuminen rintamalle tai työpalvelukseen teki elatusmaksujen perimisen varsinkin viimeksi mainittuun ryhmään nähden tavallista työläämmäksi asianomaisten osoitteen usein muuttuessa. Asevelvollisten puolesta sekä kaatuneiden ja invaliideiksi joutuneiden osalta haettiin ja saatiin valtiolta huoltorahoja ja -eläkkeitä kertomusvuonna yhteensä 1 508 497 mk (edellisenä vuonna 1 147 750 mk).

Lapset, äidit ja elatusvelvolliset. Toimiston kirjoihin merkittyjen lasten luku oli seuraava:

V:sta 1942 jäljellä olevia.....	3 059	Luettelosta poistettuja	664
Uusia hoidokkeja	571	V:een 1944 jääneitä	2 966

Toimiston saatua tietoonsa aviottoman lapsen syntymisen tai siirtymisen kaupunkiin taikka aviottoman äidin raskauden merkittiin pääasiassa äidin ilmoituksen perusteella luetteloon tarpeelliset tiedot lapsesta, äidistä ja elatusvelvollisesta sekä ne todisteet, jotka äiti saattoi esittää elatusvelvollisuuden selvittämiseksi. Näihin tietoihin perustuvat seuraavat yhdistelmät, jotka valaisevat vuoden lopulla luetteloissa olleiden lasten äitien sekä elatusvelvollisten siviilisäädyn, ikää ja ammattia lasten syntyessä:

Äidit siviilisäädyn mukaan:

Naimattomia	2 753
Leskiä tai laillisesti eronneita	180
Naineita	25
Tuntematon	8
Yhteensä	2 966

Elatusvelvolliset siviilisäädyn mukaan:

Naimattomia	1 675
Leskiä tai laillisesti eronneita	165
Naineita	452
Tuntematon	674
Yhteensä	2 966

Äidit iän mukaan:

—15 vuotiaita	2
16—19 »	303
20—24 »	1 052
25—29 »	779
30—34 »	474
35—39 »	243
40— »	96
Tuntematon	17
Yhteensä	2 966

Elatusvelvolliset iän mukaan:

—15 vuotiaita	1
16—19 »	103
20—24 »	637
25—29 »	655
30—34 »	436
35—39 »	239
40—49 »	223
50— »	63
Tuntematon	609
Yhteensä	2 966

Äidit ryhmittyvät ammatin mukaan seuraavasti:

Virkamiehiä ja vapaiden ammattien harjoittajia	31
Maatalouden ja sen sivuelinkeinojen harjoittajia	37
Itsenäisiä liikkeenharjoittajia	239
Liikeapulaisia ja työnjohtajia	329
Tehdas- y.m. ammattityöntekijöitä	809
Muita työntekijöitä	304

Yleisessä palveluksessa tai yksityisissä laitoksissa toimivaa palveluskuntaa	32
Yksityisten palvelijoita	947
Muun elinkeinon harjoittajia	20
Henkilöitä ilman varsinaista tai tunteuttua ammattia	218
Yhteensä	2 966

Elatusvelvolliset ryhmittyvät ammatin mukaan seuraavasti:

Virkamiehiä ja vapaiden ammattien harjoittajia	151
Maatalouden ja sen sivuelinkeinojen harjoittajia	170
Itsenäisiä liikkeenharjoittajia	199
Liikeapulaisia ja työnjohtajia	217
Tehdas- y.m. ammattityöntekijöitä	967
Muita työntekijöitä	414

Merimiehiä ja kalastajia	106
Yleisessä palveluksessa tai yksityisissä laitoksissa toimivaa palveluskuntaa	212
Muun elinkeinon harjoittajia	18
Henkilöitä ilman varsinaista tai tunteuttua ammattia	512
Yhteensä	2 966

Lasten sijoittamisessa avustivat äitejä naistarkastajat, jotka yksityisesti tiedustelemalla tai sanomalehdissä ilmoittamalla hankkivat sopivia hoitokoteja. Hoitokustannusten suorittaminen tuotti luonnollisesti varattomille äideille suuria vaikeuksia, minkä vuoksi ne useimmissa tapauksissa suoritettiin lautakunnan puolesta ja velottiin elatusvelvollisilta sopimusten tai tuomioiden sekä äideiltä maksukyvyn mukaan.

Aviottomain lasten hoitoa valvoivat kodissakävijät ja lastenhoidonneuvolain hoitajat käyden tarkastamassa nuorempien lasten hoitopaikkoja kerran kuukaudessa ja vanhempien vähintään 4 kertaa vuodessa. Tällöin seurattiin lasten ruumiillista ja henkistä kehitystä sekä annettiin äideille ohjeita lasten järkipäisessä hoidossa ja kasvatuksessa. Milloin lapsen katsottiin olevan sairashoidon tarpeessa, käytettiin asianomaisen lääkärin apua.

Kodissakävijäin ja lastenhoidonneuvolain hoitajien esittämien tiedonantojen mukaan lasten hoito-olot olivat seuraavat:

Äitinsä luona olevista lapsista sai:	%	Kasvatusäidin luo sijoitetuista lapsista sai:	%
Hyvän hoidon	64.9	Hyvän hoidon	68.9
Suhteellisen hyvän hoidon	33.5	Suhteellisen hyvän hoidon	30.7
Epätyydyttävän hoidon	1.6	Epätyydyttävän hoidon	0.4
Äidin koti oli:		Kasvatusäidin koti oli:	
Hyvässä kunnossa	62.0	Hyvässä kunnossa	66.8
Suhteellisen hyvässä kunnossa	33.0	Suhteellisen hyvässä kunnossa	31.0
Epätyydyttävässä kunnossa	5.0	Epätyydyttävässä kunnossa	2.2

Lastenvalvojan luetteloissa olevista lapsista kuoli v:n 1943 aikana 64, joista kuollessaan 49 oli sairaalassa, 6 lastenkodissa, 2 kotona, 1 hoitokodissa ja 6 lapsen kuolinpaikka oli tuntematon.

Kuoleman syy:		Kuoleman syy:	
Äkillinen maha- ja suolikatarri	13	Aivohalvaus	1
Synnynäinen syfilis	10	Astma	1
Keuhkokuume	9	Keuhkoptulentulehdus	1
Aivokalvontulehdus	5	Lapsinäivetys	1
Keskusia	4	Suurentunut kilpirauhanen	1
Kurkkumätä	4	Suurentunut thymusrauhanen	1
Keuhkotauti	3	Synnynäinen heikkous	1
Tapaturma	2	Yleinen myrkytys	1
Tuhkarokko	2	Tuntematon	4

Yhteensä 64

Selvitystoimenpiteet. Elatusvelvollisuuden alustavan selvityksen suoritti lastenvalvoja tavallisesti lasten äitien antamien tietojen perusteella. Asianosaisten ja lastenvalvojan keskeisissä neuvotteluissa koetettiin kussakin tapauksessa saada aikaan elatussopimus, mutta jos elatusvelvolliseksi makaaajaksi ilmoitettu kieltäytyi sopimasta tai elatusavun määrästä ei päästy yksimielisyyteen eikä lapsen äiti vastustanut oikeudenkäyntiä, otettiin elatusvelvollista vastaan haaste sitten, kun lastenvalvoja oli hankkinut todistusaineistoa siinä määrin, että oikeudenkäyntiin oli syytä ryhtyä.

Elatusvelvollisuus selvitettiin lopullisesti asianosaisten keskeisellä ja lautakunnan hyväksymällä sopimuksella 150 tapauksessa, joista aikaisemmin tehtyjen sopimusten korotuksia 29.

Oikeudessa oli edellisestä vuodesta siirtyneitä juttuja vireillä 34 ja uusia haasteita otettiin 101. Koska näistä 9 tapauksessa ei vastaajaa saatu laillisesti haastetuksi ja kun 16 juttua sovittiin sekä 50 siirtyi seuraavaan vuoteen, käsiteltiin siis oikeudessa lopullisesti 60 elatuskannetta. Näistä voitettiin 46, hävitettiin 6 riittämättömien todistusten vuoksi ja 8 tapauksessa oli samasta syystä tai siksi, että lapsen äiti kieltäytyi antamasta selvitykseen tarpeellista tietoa, oikeudenkäynnistä toistaiseksi luovuttava, koska hylkäävä päätös oli selvästi odotettavissa. Kaikkiaan esiinnyttiin oikeudessa 215 kertaa.

Toimisto antoi aikaisempaan tapaan toisten kuntien lastenvalvojoille ja muillekin huoltoviranomaisille pyynnöstä virka-apua lastenvalvojien toimialaan kuuluvissa tehtävissä. Virka-apupyyntöjen kokonaismäärä oli 204.

Lähetettyjen kirjeiden luku oli kertomusvuonna 14 141, joista kirjeellisiä kutsuja 2 393.

Perimistöimenpiteet. Edellä on jo mainittu, että varsinkin työpalvelukseen joutuneiden elatusvelvollisten muuttteleminen vaikeutti elatusmaksujen perimistä, koska se aiheutti asianomaisten alituista tiedustelua ja siitä johtuvaa kirjeenvaihtoa. Elatusmaksuja y.m. korvauksia saatiin kuitenkin kokoon tosin lisääntyneiden huoltorahojen ansiosta melkoisesti enemmän kuin edellisenä vuonna.

Toimiston tiliasema oli vuoden päättyessä seuraava:

Tulot:

Säästö v:sta 1942:

Juoksevan tilin ja kassan saldo	mk	139 993: 15	
Valvottujen säästötilien saldo	»	715 011: 75	855 004: 90
Helsingiläisten suorittamat elatusmaksut			2 850 408: 25
Ulkokuntalaisten » »			45 588: 20
Kunnalle suoritettavat korvaukset			1 000 354: 45
Käyttövarat oikeuskuluihin			27 072: 30
» tilapäisiin avustuksiin			8 048: —
Oikeuskulujen korvaukset			10 863: 60
Tilapäisten avustusten korvaukset			24 373: —
		<u>Yhteensä mk</u>	<u>4 821 712: 70</u>

Menot:

Helsingiläisille äideille suoritettu lastenhoitoavustus		2 418 619: 60
Ulkokuntien lastenvalvojille suoritettut maksut		54 076: 30
Kunnalle suoritettut:		
elatusmaksukorvaukset		1 004 813: 85
oikeuskulukorvaukset		10 508: 60
tilapäisten avustusten korvaukset		22 263: —
Oikeuskulut		31 407: 35
Tilapäiset avustukset		24 286: 55

Siirto v:een 1944:

Juoksevan tilin ja kassan saldo	mk	157 661: 10	
Valvottujen säästötilien saldo	»	1 098 076: 35	1 255 737: 45
		<u>Yhteensä mk</u>	<u>4 821 712: 70</u>

Tilapäiset avustukset. Aviottomain lasten ja heidän äitiensä tilapäiseksi avustamiseksi sekä lastenvalvojan oikeus- y.m. kuluihin oli toimiston käytettäväksi varattu lautakunnan menoarvioon 65 000 mk:n suuruinen määräraha. Tämän käyttö ilmenee edellä olevasta tiliselvityksestä. Tilapäiset avustukset jaettiin kodissakävijäin esityksistä joko pieninä raha-avustuksina tai valmiina vaatteina lapsensa kanssa suurehkoissa ahdinkotilassa oleville äideille. Tämän lisäksi jaettiin Adolf Holmgrenin lahjoitusrahaston korkovaroista yhteensä 13 325: 80 mk kehoituspalkintoina lapsensa hyvin hoitaneille imettäville äideille. Helsingissä yksityisperheisiin sijoitetuille lapsille ja heidän hoitajilleen järjestettiin tavanmukainen joulujuhla, josta aiheutuneet kustannukset sisältyivät edellä mainittuun määrärahaan.

Holhoustehtävät. Erityisten holhousmääräysten perusteella oli lastenvalvojan holhouksen alaisena kertomusvuonna 36 alaikäistä. Näistä oli 10 varattomia ja 26 alaikäisellä oli holhouslautakunnalle tilitettäviä varoja.

Ottolapsiksi hyviin, lapsirakkaisiin perheisiin toimitettiin asianomaisten äitien suosituksella 163 (101) aviotonta lasta.

Kasvattilapset

Lastensuojelulain säännösten mukaan tulee lastensuojelulautakunnan valvoa toiminta-alueellaan olevien kasvattilasten hoitoa ja kasvatusta. Näillä tarkoitetaan sellaisia lapsia, joita yksityiset ilman lastensuojelu- tai huoltolautakunnan välitystä ovat jättäneet vieraan henkilön tai jonkun sukulaisensa hoitoon joko ilman hoitomaksua tai korvausta vastaan. Lastensuojelulautakunnalle ilmoitettiin kertomusvuonna yhteensä 575 (650)

kasvattilasta, joista poikia 290 (335) ja tyttöjä 285 (315). Näistä oli avioliiton ulkopuolella syntyneitä 412 (554) ja aviolapsia 163 (96). Suurin osa kasvatilapsista oli sukulaistensa luona hoidettavana ja lastensuojeluviraston kodissakäviöt huolehtivat kasvatilasten hoidon ja kasvatuksen valvonnasta, kukin omassa toimintapiirissään.

Äitiysavustukset ja perhelisät

Äitiysavustukset. V:n 1943 aikana kokoontui äitiysavustuksia valmistelevasti käsittelevä valiokunta 18 kertaa ja anomukset ratkaisi lopullisesti lastensuojelulautakunta kokouksissaan, kunnes lokakuusta lähtien näiden asioiden käsittely siirtyi uudessa ohjesäännössä määrätylle erityishuolto-osastolle, joka käsittelee myöskin perhelisäanomukset ja aviottomain lasten elatussopimukset. Uudessa kokoonpanossaan kokoontui erityishuolto-osasto 5 kertaa.

Avustuksen anojat jättivät hakemuksensa lastensuojeluvirastoon tai lastenhoidon-neuvonta-asetille seuraavasti: lastensuojeluvirastoon 379 (edellisenä vuonna 379) ja neuvonta-asetille 1 409 (1 386), joista viimeksi mainituista lastensairaalassa olevaan neuvolaan 14 (20), Töölön 144 (195) ja Toukolan 42 (46) sekä Marian sairaalan neuvolaan 87 (51), Lastenlinnan neuvolaan 158 (176), Maitopisarayhdistyksen lastenhuoltokeskukseen: Harjutorin 6:ssa olevaan 431 (318), Hauhontien 8:ssa olevaan 145 (160), Martankadun 1:ssä olevaan 16 (24) ja Pohjolankadun 1:ssä olevaan 38 (25), kättilöopiston äitiysneuvonta-asetille 293 (340) ja kulkutautisairaalan lastenhoidonneuvolaan 41 (31).

Lautakunnan käsiteltävinä oli yhteensä 1 788 (1 765) hakemusta. Anomuksista hyväksyttiin 1 749 (1 722) ja hylättiin 39 (43). Hylkäämisen syynä oli kaikissa tapauksissa se, että verotetun tulon määrä ylitti äitiysavustuslaissa säädetyn ylimmän rajan, joka Helsingin kohdalla oli 210 äyriä, eivätkä anojat voineet esittää mitään äitiysavustuslain 2 §:n 2 momentissa mainittua tai muutakaan syytä anomuksensa tueksi. Lain suomaa harkintaoikeutta käytti lautakunta 206 tapauksessa, myöntäen avustuksen, vaikka veroäyrien määrä ylitti rajan, kun anojat olivat esittäneet riittävän selvityksen taloudellisen asemansa muuttumisesta t.m.s. avustuksen myöntämiseen vaikuttavasta seikasta. Suurin osa avustuksista myönnettiin sillä perusteella, että perheen taloudellinen asema oli miehen asepalveluksessa olon takia heikentynyt.

Äitiysavustuksen hakijoista oli 1 509 (1 504) naimisissa olevaa ja 279 (261) naimatonta. 34 (23) anojaa synnytti kaksoset ja yksi anoja kolmoset.

V:n 1943 loppuun mennessä suoritettiin hakijoille edelliseltä vuodelta nostamatta jääneitä ja vuoden aikana myönnettyjä avustuksia yhteensä 1 045 829 mk. Luontoisavustuksia annettiin yhteensä 84 338: 50 mk:n arvosta. Luontoisavustukset olivat enimmäkseen paperisia lapsen varusteita sisältäviä 230 mk:n ja 240 mk:n hintaisia pakkauksia, n.s. määräraja n:o IA sekä 160 mk:n hintaisia lisämääräeriä n:o IB, jotka sisälsivät pahvisen vuodekorin, paperikangaspatjan sekä vistrakankaalla päällystetyn peitteen. Pelkän rahaavustuksen sekä IB-pakkauksen saajille jaettiin 3: 50 mk:n arvoisia Ohjeeksi tulevalle äidille nimisiä kirjasia.

Perhelisät. Vaikka perhelisälakikin tuli voimaan jo heinäkuun 1 p:nä, käsittelee erityishuoltoosasto lautakunnan ja lastensuojeluviraston uudelleen järjestelyistä johtuen perhelisäanomuksia ensi kerran vasta lokakuun 13 p:nä.

Kaikkiaan erityishuolto-osastolla oli käsiteltävinä 135 perhelisäanomusta. Näistä hyväksyttiin 116 ja hylättiin 19. Hylkäämisen syynä oli kaikissa tapauksissa se, että kunnallisverotuksessa pantujen veroäyrien luku ylitti 280 äyriä. Seitsemän anojaa, joiden veroäyrit ylittivät rajan, esitti kuitenkin riittävästi perusteluja anomuksensa tueksi, jolloin lautakunta harkintapäätöksellä myönsi perhelisän. Nämä päätökset alistettiin sosiaaliministeriön vahvistettaviksi. Perhelisän hakijoilla oli alle 16 vuotiaita lapsia yhteensä 774, jotka jakaantuivat eri suuruisiin perheisiin seuraavasti:

Lasta perhettä kohden	Perheitä	Lasta perhettä kohden	Perheitä
5	74	8	7
6	33	10	1
7	20		
			Yhteensä 135

Veroäyriensä lukumäärän mukaan jakaantuivat perheet seuraavasti

Ei verotettavia tuloja	54	201—280 äyriä	22
Alle 100 äyriä	15	Yli 280 »	29
100—200 »	15		
		Yhteensä	135

Perhelisän hakijoitten luo tehtiin vuoden loppuun mennessä yhteensä 152 kotikäyntiä, joilla kodissakävijä tutustui perheen terveydellisiin ja taloudellisiin olosuhteisiin ja neuvotteli perhelisän tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä. Kotikäyntien sekä anomusten yhteydessä esitettyjen lääkärintodistusten nojalla todettiin eriasteista ja erilaatuista tuberkuloosia esiintyneen 17 perheessä. Muita pitkäaikaisia tai periytyviä tauteja ei perhelisäperheissä ole tiettävästi esiintynyt.

V:n 1943 perhelisien arvo rahassa oli yhteensä 252 000 mk. Luontoisavustuksia annettiin yhteensä 173 929 mk:n arvosta. Yksinomaan rahassa annettiin perhelisä enimmäkseen sellaisissa tapauksissa, joissa perhe sai vain osan avustuksesta tai jos perheellä muuten sattui olemaan erikoisia perheenisän kuolemasta t.m.s. syystä aiheutuneita taloudellisia vaikeuksia.

Perhelisäavustusten jakoa luonnossa vaikeutti suuresti tavarapula. Erikoisesti olisivat suuret perheet tarvinneet vuodevaatteita, joita voitiin hankkia vain vähäisessä määrin. Heteka oy:ltä saatiin huomattavalla alennuksella hetekäsänkyjä, joita jaettiin yli 30 paria. Vaikeuksia aiheutti myös kaupungissa vallitseva suuri asuntopula. Monet perheet olisivat välttämättä tarvinneet suuremman asunnon, sillä entinen saattoi olla niin ahdas, ettei siihen voitu hankkia mitään uusia huonekaluja. Niinpä osa perheestä joutui monissa tapauksissa nukkumaan lattialla, kun tila ei sallinut lisävuoteitten hankkimista. Muutamille perheille hankittiin tosin lastensänkyjä, pöytiä, tuoleja, astiakaappeja y.m.s., mutta suurin osa luontoisavustuksesta käytettiin vaatteiden hankkimiseen. Muutamissa tapauksissa lunastettiin perhelisäavustuksella perheen liina- ja pito-vaatteita panttikonttorista tai käytettiin perhelisä vuokravelan maksuun, jotta perhe säästy hädöltä.

Huolimatta perhelisälain lyhyestä voimassaoloajasta ja avustuksen pienuudesta (Helsingissä on perhelisän määrä 1 400 mk viidennessä ja sitä seuraavasta lapsesta), saatetaan jo nyt havaita, että perhelisäavustuksilla voidaan helpottaa suuriperheisten vaikeata taloudellista asemaa. Erittäin tärkeätä olisi normaaliajan palattua ryhtyä parantamaan suuriperheisten asunto-oloja, sillä yleisenä havaintona on ainakin Helsingissä se, että suuret perheet taloudellisten vaikeuksien takia joutuvat asumaan liian ahtaissa ja muutenkin epäterveellisissä asunnoissa. Niinikään kaipaavat näiden perheiden vuoteet ja vuodevaatteet kipeästi korjausta. Tähän puoleen onkin, kuten jo edellä mainittiin, kiinnitetty huomiota sikäli kuin se nykyisissä olosuhteissa on ollut mahdollista.

Lähetetyt kirjeet. Kuten toisessa yhteydessä jo on mainittu, lähetti lastensuojeluvirasto kertomusvuoden aikana 2 625 (2 675) äitiysavustus- ja perhelisäasioita koskevaa kirjettä.

Sotaleskien ja -orpojen työhuolto

Lastensuojeluviraston työhuoltotoimisto, joka huhtikuun 30 p:nä 1943 annetun sotaleskien ja -orpojen työhuoltoon koskevan lain nojalla sai tehtäväkseen Helsingin kaupungissa asuvien sotaleskien ja -orpojen avustamisen ammattiopetuksen saamisessa, aloitti toimintansa lokakuun 15 p:nä. Toiminta joutui näin ollen alussa olemaan varsin rajoitettua. Sotalesket, joiden lukumäärä oli 1 199, rekisteröitiin, samoin sotaorvot, joita oli 1 197. Kaikille sotaleskille, myös lapsettomille — lukumäärä 430 — lähetettiin kiertokirjeitä, joissa selostettiin, mitä mahdollisuuksia ammattikoulutuksen, työvälineavun, työhönsijoituksen ja opintolainojen saamiseen sotaleskillä ja -orvoilla on ja miten työhuoltotoimisto voi heitä neuvoin ja toimin näissä asioissa avustaa. Samoin pyydettiin kierto-kirjeissä tietoja kaupungin ammatti- ja oppikouluilta kaikista koulua käyvistä sotaorvoista. Näiden orpojen äidit kutsuttiin sittemmin toimistoon ja heidän kanssaan neuvoteltiin työhuollon saannin mahdollisuuksista.

Syksyn kuluessa jätettiin toimistolle 62 työhuoltoanomusta, 48 sotaleskien ja 14 sotaorpojen puolesta. Sotaleskistä oli 3 ulkokuntalaista, orvoista 1. Koulusivistykseen

nähdessä olivat kaikki kansakoulun käyneitä paitsi 1 soteleski, joka oli keskeyttänyt koulunkäyntinsä. Sotaorvoista oli 1 suorittanut ylioppilastutkinnon.

Soteleskistä oli 7 lapsetonta. Useimmat halusivat opetusta Suomen aseveljien liiton järjestämillä ammattikursseilla. 5 soteleskeä anoi avustusta työvälineiden, s.o. ompelu- ja kutomakoneiden sekä modistitarvikkeiden hankkimiseksi. 2 soteleskeä sai opintolainoja, toinen kansakoulunopettaja-, toinen filosofiankandidaattitutkinnon suorittamista varten. Työhönsijoitusta ei työhuoltotoimiston välityksellä esiintynyt, sillä sotelesket tuntuivat saaneen helposti omin neuvoinkin työpaikkoja. 10 ammattikoulutusta koskevaa anomusta hylättiin. Hylkäämisen syynä oli joko ammatin sopimattomuus hakijan edellytyksiin nähden, hakijan varallisuus tai oppilaspaikkojen rajoitettu lukumäärä. 4 leskeä peruutti anomuksensa. Ne lesket, jotka kävivät Suomen aseveljien liiton järjestämillä kursseilla, nostivat päivärahana aseveljiliiton toimistosta, muille kurssia tai koulua käyville suoritti työhuoltotoimisto 600 mk kuukaudessa ruokaan sekä maksukuitteja esitettäessä myös vuokra- ja koulutarvikemenot.

Sotaorvot, joista 72 oli avioliiton ulkopuolella syntyneitä, jakautuivat iältään ja sukupuoleltaan seuraavasti:

Syntymävuosi	Poikia	Tyttyjä	Yhteensä	Syntymävuosi	Poikia	Tyttyjä	Yhteensä
1927	13	14	27	1936	45	44	89
1928	24	14	38	1937	47	40	87
1929	21	20	41	1938	70	54	124
1930	31	22	53	1939	54	59	113
1931	31	35	66	1940	62	59	121
1932	36	37	73	1941	63	57	120
1933	44	28	72	1942	22	14	36
1934	33	42	75	1943	2	2	4
1935	36	22	58				
				Yhteensä	634	563	1 197

Työhuoltotoimisto pyrki yleensä siihen, että sotaorpo mikäli mahdollista saisi sen koulutuksen, minkä hän olisi saanut isän elossa ollessa. Sotaorvoista, joiden koulutuksen valtio työhuoltolain nojalla kustantaa kahden vuoden aikana, kävivät useimmat oppikouluissa. Hakijoissa on yleensä havaittu jonkin verran oppikoulusivistyksen samoin kuin konttorialalle johtavan koulutuksen yliarviomista, minkä vuoksi työhuoltotoimisto jossain määrin on koettanut jarruttaa näille aloille pyrkivien liiallista tulvaa. 5 työhuoltanomusta hylättiin, 3 tapauksessa hakijan varallisuuden takia, 2 tapauksessa, koska hakijat eivät täyttäneet työhuoltolain asettamia ehtoja. Työhuoltoavustuksia suoritettiin 600 mk kuukaudessa ruokaan ja maksukuitteja esitettäessä myös koulutarpeet ja osa vuokrasta.

Työhuollon jakautuminen eri huoltomuotojen mukaan selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Soteleskien huoltomuoto	Annettuja hakemuksia	Hyväksyttyjä hakemuksia	Hylättyjä hakemuksia	Peruutettuja hakemuksia
Työhön sijoitus	—	—	—	—
Ammattikoulutus:				
Ompelualan kurssi	9	6	2	1
Turkisompelukurssi	12	10	2	—
Hattujen valmistuskurssi	2	2	—	—
Verhoilukurssi	2	2	—	—
Käämityskurssi	5	3	2	—
Hieromakurssi	2	—	2	—
Kodinhoitokurssi	4	—	1	3
Huoltotyöntekijäin pikakurssi	3	3	—	—
Kauppakoulu	1	1	—	—
Työvälineapu	6	5	1	—
Opintolaina	2	2	—	—
Yhteensä	48	34	10	4

Sotaorpojen huoltomuoto	Annettuja hakemuksia	Hyväksyttyjä hakemuksia	Hylättyjä hakemuksia	Peruutettuja hakemuksia
Ammattikoulutus:				
Oppikoulu	8	4	4	—
Kauppakoulu	1	1	—	—
Talousskoulu	1	—	1	—
Valmistava poikain ammattikoulu	3	3	—	—
Valmistava tyttöjen ammattikoulu	1	1	—	—
<i>Yhteensä</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>5</i>	<i>—</i>
<i>Kaikkiaan</i>	<i>62</i>	<i>43</i>	<i>15</i>	<i>4</i>

Työhuoltoavustuksia suoritettiin sotalleskille kaikkiaan 33 146: 95 mk ja sotaorvoille 17 157: 35 mk, yhteensä 50 304: 30 mk, mikä määrä kokonaisuudessaan peritään sosiaali-ministeriöltä.

Lastensuojelulautakunnan työhuolto-osasto kokoontui syksyn kuluessa 5 kertaa. Työ-huoltotoimiston kodissakäviä teki 119 kotikäyntiä. Työhuoltoasioita koskevien kirjeiden lukumäärä oli 748.

Kesälapset ja leikkikentät sekä alaikäiset katuammattilaiset

Kesänviettopaikkain hankkivien lapsille. Entiseen tapaan hankittiin lastensuojelu-virastosta sanomalehti-ilmoituksilla ja paikallisasiamiesten välityksellä varattomille lapsille joukko ilmaisia kesänviettopaikkoja maaseudulla, joiden matkakustannukset suoritettiin lautakunnan talousarvion merkitystä 25 000 mk:n suuruisesta määrärahasta. Suuremman laajuuden sai lasten sijoittaminen kesäksi maalle sen kautta, että yhteistoi-minnassa sosiaaliministeriön kanssa avattiin jälleen keväällä 1943 Siltasaarenkadun talossa n:o 11 erikoinen lasten maalesiirtotoimisto, joka lastensuojelulautakunnan alaisena toimien välitti lapsia maatalousjärjestöihin kuuluvien naisten hankkimiin kesä-koteihin. Näihin saatiin sijoitetuksi 137 poikaa ja 240 tyttöä eli yhteensä 377 lasta syksyyn saakka ja oli heidän maksuttomien hoitopäiviensä luku 14 316. Nämä lapset olivat 9—15 vuoden ikäisiä; nuorempia lapsia eivät vieraat maalaiskodit hyvin ymmärrettävistä syistä yleensä halua ottaa maksuttomaan kesähoitoon. Tämän vuoksi heitä ohjattiin jo ilmoit-tautumisvaiheessa sukulais- ja tuttavaperheisiin antamalla menijöille vapaa rautatie-lippu. Milloin oli kysymyksessä yksin matkustamaan kykenemätön joko pieni tai sairas lapsi, annettiin myöskin saattajalle vapaa matka. Sukulais- ja tuttavaperheisiin menoa suositeltiin etupäässä sen vuoksi, että se on vanha koeteltu sijoitusmuoto, jonka onnistu-minen on vieraisiin koteihin sijoittamista varmempi. Sijoituskoti tuntee sijoitettavan lap-sen ja toisaalta lapsi ja hänen vanhempansa sijoituskodin. Koti-ikävästä aiheutuvia häi-riöitä ja muita pettymyksiä ei näin ollen yleensä satu. Tällaisiin sukulais- ja tuttavaperhei-siin sijoitettiin edellä mainittujen lisäksi yhteensä 1 944 helsinkiläislasta, ollen heidän hoito-päiviensä luku n. 150 000. Näiden vanhemmat joutuivat useissa tapauksissa maksamaan jonkin verran lastensa hoidosta, vaihdellen hoitomaksu 300—800 mk:aan kuukaudessa. Onkin pidettävä asianmukaisena, että ne kodit, jotka kykenevät lastensa maallaoleskelua korvaamaan, osallistuvat siihen maksukykynsä mukaan.

Koska maalle lähetettävät lapset 7:nteen ikävuoteen saakka tarvitsivat yleensä saatta-jan, jouduttiin lasten maalesiirtotoimistosta antamaan 1 220 vapaata rautatielippua lasten saattajille ja kaikkiaan 1 870 menolippua, joista 1 305 kokolippua ja 565 puolilippua. Pa-lauttamisaikana oli annettava yhteensä vain 1 348 rautatielippua, joista 955 kokolippua ja 393 puolilippua, koska useat vanhemmista suorittivat itse paluumatkakustannukset.

Varsinaiset toimintamenot, lukuunottamatta kaupungin vuokravapaasti luovuttamaa huoneistoa, suoritti sosiaaliministeriö, kun sitä vastoin lasten ja heidän saattajainsa matka-kustannukset jaettiin valtion kanssa tasan. Näin muodoin aiheutui tästä 2 321 helsinki-läislapsen maalesiirtotoiminnasta kaupungille lastensuojelulautakunnan tilien ulkopuo-lella 135 398: 45 mk:n suuruiset menot. Näiden vastapainoksi on ilmaisten huoltopäivien ohella mainittava, että terveystarkastuksissa todettiin lasten maallaolonsa aikana suuresti vahvistuneen ja henkisestiinkin virkistyneen. Useissa tapauksissa oli lasten vaatteet kor-jattu, jopa osalle lapsia hankittu uusiakin vaatteita.

Lasten maallaoleskelun kasvatuksellista puolta ei voida mittayksiköissä arvioida, mutta paikallisten sijoitusvalvojen selostuksista päätellen oli siitä hyötyä siinäkin suhteessa. Paitsi sitä, että suurkaupungin ahtaissa asunnoissa kasvaneet lapset voivat liikkueensa maaseudun ilmiöriikkaassa luonnossa saada runsaasti erilaista havaintoaineistoa vastaiselle kouluopetukselle ja muullekin kehitykselleen, oli heillä samalla tilaisuus välittömästi tutustua maalaisväestön elintapoihin ja koko elämänsäkuuluun sekä vähäisin voiminsa itsekin osallistua työhön, jonka arvostaminen ja taitaminen on välttämätön edellytys kansamme jatkuvan toimeentulon turvaamiseksi.

Lasten maallensiirtotoimistoa hoiti johtajaopettaja V. Alanne opettajain S. Karppilan, K. Axelsonin ja R. Lauhan avustamana. Kun kiireimpinä lasten maallälähetysaikoina tarvittiin samanaikaisesti useampia lasten maallensaattajia, olivat monet muutkin kansakoulun- ja lastentarhainopettajat aina valmiit lähtemään matkoille. Lasten maalle lähtiessä ja heidän sieltä palatessaan toimitetun terveystarkastuksen suoritti kouluhoitaja I. Loimaranta.

Leikkikentät. Edellisen kesän kokemus osoitti, että vaikka lapsille järjestettiinkin tilaisuus siirtyä maalle, eivät kaikki halunneet käyttää sitä hyväkseen. Kaupunkiin kesäksi jääneille lapsille lautakunta järjesti entiseen tapaan neljä leikkikenttää, jotka sijaitsivat Hietarannassa, Eläintarhassa, Vallilassa ja Kaivopuistossa. Kullakin kentällä toimivat ammattitaitoiset leikinohjaajat ja leikkikentillä säännöllisesti käyville lapsille annettiin päivittäin maksuttomasti kaupungin elintarvikekeskuksen keittiössä valmistettu lämminruoka-annos, josta aiheutuneet kustannukset suoritettiin lautakunnan talousarvioon tätä tarkoitusta varten merkitystä määrärahasta. Osanotto leikkikentille oli kuitenkin laimeampaa kuin aikaisempina vuosina. Päivittäin kävi keskimäärin Hietarannassa 48, Eläintarhassa 97, Vallilassa 99 ja Kaivopuistossa 45 eli kaikkilla leikkikentillä yhteensä 289 lasta. Leikkikenttien ohjelmassa oli, kuten aikaisemminkin, erilaisia laulu- ja liikuntaleikkejä, urheiluharjoituksia ja kilpailuja urheilumerkkien saavuttamiseksi, satujen kertomista, uintimatkoja, retkeilyjä y.m. lapsille viihtyisää ajanviettoa.

Alaikäiset katuammattilaiset. Alaikäisten katuammattilaisten toiminnan järjestämiseksi oli nuorisonhuoltaja yhteistoiminnassa näiden vakinaisten kaitsijain kanssa. Kengänkiilloittajiksi hyväksyttiin keväällä 1943 yhteensä 56 poikaa. Pojat ansaitsivat kesän mittaan yhteensä 800 000 mk, mikä oli sievoinen apu heidän köyhien vanhempiensa taloudessa. Ansiotoimensa ohella pojat osallistuivat kasvitarhatyöskentelyyn sekä Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen heille järjestämiin urheilukilpailuihin ja veneretkiin.

Lastenhoidonneuvolat

Paitsi Maitopisarayhdistyksen kunnan avustuksella kaupungin eri osissa ylläpitämää 5 lastenhoidon neuvonta-asemaa sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton lukuun Lastenlinnassa toiminutta sekä Marian sairaalan ja kulkutautisairaalan yhteydessä olevia neuvonta-asemia, lautakunta ylläpiti kolmea kunnallista lastenhoidonneuvolaa. Näistä toimi yksi Tehtaankadun 1:ssä sijaitsevassa lastensairaalaossa ja sen toiminta-alueena oli edelleenkin Kruununhaka, Kaivopuisto, II ja III kaupunginosa sekä Suomenlinna, toinen Töölössä Savilankadun 3:ssa toiminta-alueenaan Töölö, Meilahti ja Ruskeasuo, sekä kolmas Toukolassa Intiankadun 13:ssa ollen sen toiminta-alueena Annalan, Arabian, Toukolan ja Vanhankaupungin asutusalueet. Töölössä ja lastensairaalaossa sijaitsevien neuvoloiden alueet olivat jaetut kahteen piiriin, kummallakin piirillä eri hoitajansa. Toukolan neuvolan hoitaja valvoi sitä paitsi lastensuojelulautakunnan toimeksiannosta avioliiton ulkopuolella syntyneitä sekä hoitokodeissa olevia lapsia paitsi neuvolan toiminta-alueella myös Käpylässä ja Vallilassa.

Lääkäreinä toimivat lastensairaalan neuvolassa lääketieteen- ja kirurgiantohtorit V. Leppo ja V. Liakka, edellinen tammikuun 1 p:n ja huhtikuun 15 p:n välisen ajan ja jälkimmäinen viimeksi mainitusta päivästä vuoden loppuun, Töölön ja Toukolan neuvoloissa lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma sekä viimeksi mainitussa neuvolassa lisäksi lääketieteenlisensiaatti E. Holmberg äitiyshuollon neuvojana. Neuvoloitten hoitajina toimivat lastensairaalan neuvolassa terveydenhoitaja A. Björkman ja terveydenhoitaja L. Soinin ollessa virkavapaana sairaanhoitaja A. Pälviö, Töölön neuvolassa terveydenhoitajat H. Parviala ja L. Sarvi sekä Toukolan neuvolassa terveydenhoitaja L. K. Hirstiö.

Neuvoloitten kirjoissa oli lapsia seuraavasti:

Lastensairaalan neuvolassa ja sen piiriin kuuluvassa Suomenlinnan neuvolassa ...	1 553
Töölön neuvolassa	2 220
Toukolan neuvolassa	457
Yhteensä	4 230

Lasten vaihtuminen eri neuvoloissa ilmenee seuraavasta asetelmasta:

	Lastensairaalan	Töölön	Toukolan	Kaikki
V:sta 1942 siirtyneitä	1 086	1 360	347	2 793
Uusia	467	860	110	1 437
Poistettuja	318	686	153	1 157
V:een 1944 jääneitä	1 235	1 534	304	3 073

Kirjoihin merkityistä oli uudelleen rekisteröityä lastensairaalan neuvolassa 9, Töölön neuvolassa 16 ja Toukolan neuvolassa 1 lapsi.

Syy lasten poistamiseen eri neuvolain kirjoista ilmenee seuraavasta:

Poistamisen syy	Lastensairaalan	Töölön	Toukolan	Kaikki
Lapsen kuolema	1	5	1	7
Lapsen muutto piiristä	164	111	49	324
Lapsi täyttänyt 7 v.	1	6	34	41
Jokin muu syy	152	564	69	785
Yhteensä	318	686	153	1 157

Kuolemantapaukset eri neuvoloiden kirjoihin merkittyjen lasten keskuudessa jakaantuvat kuoleman syyn mukaan seuraavasti:

Kuoleman syy	Lastensairaalan	Töölön	Toukolan	Kaikki
Vatsa- ja suolitulehdus	—	1	—	1
Keuhkokuume	1	1	—	2
Keuhkopussitulehdus	—	1	—	1
Märkää keuhkopussissa	—	—	1	1
Syfilis	—	1	—	1
Tapaturma	—	1	—	1
Yhteensä	1	5	1	7

Lastensairaalan neuvolassa oli lääkärin vastaanottoja 3 kertaa viikossa 2 vuotta nuoremmille lapsille ja kerran kuukaudessa 2—7 vuotiaita lapsia varten sekä neuvolan toiminta-alueeseen kuuluvassa Suomenlinnassa yhteensä 5 lääkärin vastaanottoa. Töölön neuvolassa oli lääkärin vastaanottoja 2 kertaa viikossa ja Toukolan neuvolassa kerran viikossa kummankin ikäisiä lapsia varten.

Lääkärin vastaanotoilla kävi:

Neuvola	Alle 2 v. lapsia	2—7 v. lapsia	Muita asiakkaita	Kaikki
Lastensairaalan	2 637	413	150	3 200
Töölön	2 046	387	347	2 780
Toukolan ¹⁾	636	236	6	878
Yhteensä	5 319	1 036	503	6 858

¹⁾ Tähän eivät sisälly äitiyshuoltoa koskevat tiedot; ks. s. 26.

Hoitajilla oli kussakin neuvolassa vastaanottoja joka arkipäivä ja Töölön neuvolassa lisäksi vielä yksi iltavastaanotto viikossa. Näillä päivittäisillä vastaanotoilla oli kävijöitä seuraavasti:

Lastensairaalan neuvolassa	4 139
Töölön neuvolassa	12 829
Toukolan neuvolassa ¹⁾	2 739
Yhteensä	19 707

Eri neuvolain hoitajien tekemät kotikäynnit jakautuivat seuraavasti:

	Lastensairaalan	Töölön	Toukolan ¹⁾	Kaikki
Kirjoissa olevien				
alle 2 vuotiaiden lasten luona	739	50	227	1 016
2—7 vuotiaiden lasten luona	2 681	1 651	965	5 297
Vastasytynneitten lasten luona, ensikäyn-				
tejä	238	489	153	880
Sairaiden lasten luona	43	83	²⁾ 269	395
Aviottomain lasten luona	396	416	803	1 615
Asiakäyntejä	226	378	398	1 002
Hukkakäyntejä	936	795	324	2 055
Yhteensä	5 259	3 862	3 139	12 260

Eri neuvolain hoitajien tekemien sairaskäyntien aihe ilmenee seuraavasta asetelmasta:

	Lasten- sairaalan	Töölön	Toukolan	Kaikki		Lasten- sairaalan	Töölön	Toukolan	Kaik- ki
Kuume, nuha,					Rauhasturvo-				
yskä	21	33	19	73	tus	—	2	—	2
Tuhkarokko .	13	13	29	55	Sikotauti.....	—	—	2	2
Ripuli	5	15	19	39	Kurkkumätä.	—	1	1	2
Ihottuma	—	8	12	20	Hengenahdis-				
Katarri	—	—	8	8	tus	—	—	1	1
Vesirokko ...	1	2	4	7	Keuhkokuu-				
Kurkkutuleh-					me	—	—	1	1
dus.....	2	3	—	5	Kouristus ...	—	1	—	1
Nokkosrokko.	—	2	2	4	Oksennukset.	—	1	—	1
Angiina	—	—	4	4	Paise	—	1	—	1
Korvatuleh-					Tuli-rokko ...	—	—	1	1
dus.....	—	—	4	4	Vihurirokko .	—	—	1	1
Silmätulehdus	—	—	2	2	Yhteensä	43	83	110	236
Influenssa	1	1	—	2					

Yleisen terveydentilan vahvistamiseksi annettiin valohoitoa 233 lapselle. Pirquet-koe tehtiin 1 086 lapselle. Sitä paitsi rokotettiin 697 lasta. Edellä mainitut lapsimäärät jakaantuivat eri neuvoloiden kesken seuraavasti:

Neuvola	Valohoitoa saaneita	Pirquet- menetelmin tutkittuja	Rokotettuja
Lastensairaalan	98	340	297
Töölön	96	583	327
Toukolan	39	163	73
Yhteensä	233	1 086	697

¹⁾ Tähän eivät sisälly äitiyshuoltoa koskevat tiedot; ks. s. 26. — ²⁾ Tähän sisältyy useampia käyntejä saman potilaan luona.

Jokaisen neuvolan toimintaa tuki kunkin neuvolan oma ompeluseura tai kerho, jotka auttoivat neuvoloiden köyhiä pienokaisia ja heidän kotejaan vaate- ja raha-avustuksilla. Sen lisäksi jaettiin Vapaan huollon Ruotsista saamia lahjapaketteja lastensairaalan neuvolassa, kun taasen Töölön neuvola sai Töölön sokeritehtaalta 5 000 mk:n suuruisen rahalahjoituksen. Toukolan neuvola sai Osuusliike Elannolta 300 mk joululahjoina annettavaksi ja rouva H. Ståhlbergilta 1 700 mk lääkkeiden ostamiseksi vähävaraisille lapsille. Sitä paitsi keräsi neuvolan hoitaja 4 810 mk vaunu- ja makuupussirahaa toukokuun 29 p:nä syntyneille kolmosille ja eläinlääkärin rouva Engdahl lahjoitti neuvolaan lapsen vuoteen ja ammeen. Kauppias L. Koivujuuri ja Intian kahvilan omistaja, rouva H. Tuovinen antoivat neuvolan joulujuhlaan maksuttomasti korvikkeen, marmeladiin ja kerman. Toukolan neuvola voi sitä paitsi toimittaa ilmaista ruokaa 77 lapselle ja 4 äidille.

Jokaisessa neuvolassa oli lasten vaatteita, vaunuja ja rattaita, joita lainattiin niitä tarvitseville pikkulapsille.

Ruotsista lahjaksi saatuja erilaisia vitamiinivalmisteita jaettiin niinkään jokaisessa neuvolassa keväällä ja syksyllä odottaville ja imettäville äideille sekä neuvoloitten kirjoissa oleville lapsille.

Niinkuin toisessa yhteydessä on jo mainittu, otettiin jokaisessa neuvolassa myös vastaan äitiysavustushakemuksia, jotka toimitettiin lastensuojeluvirastoon äitiysavustusvaliokunnan käsiteltäviksi.

Kuten jo mainittiin oli Toukolan neuvolassa sitä paitsi käytännöllistä äitiyshuoltoa, mistä huolehtineella erikoislääkärillä oli vastaanottoja yleensä kerran viikossa, yhteensä 43 kertaa. Näillä kävijöitten lukumäärä oli 337 ja hoitajan vastaavilla vastaanotoilla oli kävijöitä 489. Verinäyte W. R. ja Kahn tutkimusta varten otettiin 105 äidistä. Hemoglobini-koe tehtiin jokaiselle äidille jatkuvasti joka kuukausi koko raskauden ajan.

Äitiyshuollettavien vaihtuminen ilmenee seuraavasta:

V:sta 1942 siirtyneitä	47	Poistettuja	74
Uusia	82	V:een 1944 jääneitä	55

Poistojen syynä oli 70 tapauksessa partus, 1 tapauksessa keskenmeno, 1 tapauksessa kuolema ja 2 tapauksessa valeraskaus.

Lääkärintarkastuksia jatkettiin myös synnytyksen jälkeen.

Neuvolan hoitaja teki 352 kotikäyntiä raskaana olevien naisten luona.

Valistustarkoituksessa järjestettiin lastensairaalan ja Töölön neuvoloissa äideille kaksi ja Toukolan neuvolassa yksi pientenlastenhoitoa käsittelevä luentosarja.

Valtion sairaanhoitajatarhoukseen, kättilöopiston ja valtion terveydenhuolto-opiston oppilaita oli sekä kevä- että syyslukukausina seuraamassa neuvoloiden työtä ja heille annettiin käytännöllistä opetusta pikkulastenhuollossa, minkä lisäksi he saivat Toukolan neuvolassa vielä ohjausta äitiyshuoltotyössä.

Äitiysavustuksia välitettiin lastensairaalan neuvolassa 14, Töölön neuvolassa 144 ja Toukolan neuvolassa 42 äidille. Kaksi anomusta oli hyljätty.

Terveydenhoito

Vastaanotto- ja ammattioppilaskotia, Kullatorpan lastenkotia ja koulukoteja valvo- va lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma antoi seuraavan selostuksen vallin- neesta terveydentilasta ja terveydellisistä olosuhteista mainituissa laitoksista v. 1943:

Ohjesäännön mukaiset tarkastukset pidettiin kaikissa yllä mainituissa kodeissa. Kaikki näihin koteihin otettavat lapset tarkastettiin. Ryttylän, Toivoniemen ja Tavolan koulu- kodeissa sattuneissa äkillisissä sairaustapauksissa turvauduttiin koulukotien etäisen ase- man vuoksi Helsingistä paikallisten lääkärin apuun. Muissa tapauksissa huolehti sai- raanhoidosta tohtori U. Muroma.

Tautitapaukset näkyvät seuraavasta yhdistelmästä:

Tauti	Vastaanotto- ja ammatti- oppilaskoti	Ryttylä	Toivola	Tavola	Toivo- niemi	Kulla- torppa	Kaikki
Influenssa	5	40	10	3	7	6	71
Paiseet	—	59	—	3	4	—	66
Vatsatauti	—	29	12	—	—	—	41
Vammat	—	34	1	—	—	—	35
Keuhkokatarri	3	23	2	—	5	1	34
Keuhkotulehdus	—	27	—	3	4	—	34
Angiina	3	13	4	—	—	—	20
Tuhkarokko	8	1	—	—	9	—	18
Korvatulehdus	—	8	2	—	3	—	13
Tulirokko	8	—	—	—	—	—	8
Sikotauti.....	—	—	—	7	—	—	7
Kurkkumätä	5	—	—	—	—	—	5
Ihottuma	—	4	—	—	—	—	4
Silmätulehdus	—	3	—	—	—	—	3
Kasvi	—	2	—	—	—	—	2
Keripukki	—	2	—	—	—	—	2
Keuhkokuume	—	2	—	—	—	—	2
Kaatumatauti	—	—	1	—	—	—	1
Keltatauti	—	1	—	—	—	—	1
Kyhmyruusu	—	—	1	—	—	—	1
Lapsihalvaus	—	—	1	—	—	—	1
Luumätä	—	1	—	—	—	—	1
Nivelreumatismi	—	1	—	—	—	—	1
Nokkosrokko	—	1	—	—	—	—	1
Suolihaava	—	1	—	—	—	—	1
Tuberkuloosi	—	—	1	—	—	—	1
Umpisuolentulehdus	—	1	—	—	—	—	1
Yhteensä	32	253	35	16	32	7	375

Kulkutaudinluontoisina esiintyivät vatsataudit, influenssa, tulirokko, kurkkumätä, ja sikotauti. Tulirokkoa esiintyi yksityisinä tapauksina vuoden kuluessa. Vastaanotto- ja ammattioppilaskodissa rokotettiin heti ensimmäisten kurkkumätätapausten ilmes- tyttyä kaikki lapset kurkkumätää vastaan, joten taudin leviäminen heti saatiin ehkäis- tyksi.

Tapaturmia sattui ainoastaan pienehköjä Ryttylässä ja Toivoniemellä. Kuoleman- tapauksia ei sattunut.

Asunto-olot olivat olosuhteisiin nähden hyvät. Erinäisiä Toivolassa esiintyviä epä- kohtia ei voitu korjata, koska vallitseva tilanne ei sallinut mitään suurehkoja korjauksia ja rakennustöitä.

Yleinen siisteys oli kaikissa laitoksissa hyvä. Ruoan valmistusmahdollisuudet olivat niinkään hyvät. Ryttylässä oli keittiöön ilmanvaihto edelleen huono. Tavolaan oli saatu uusi paistinuuni ja hella oli korjattu, mikä teki ruoanvalmistusmahdollisuudet entistä paremmiksi.

Vallitseva ruokatilanne aiheutti, että ruoka oli jossain määrin yksipuolisempaa, koska oli pakko käyttää entistä suuremmassa määrässä perunaa y.m. juurikasveja. M.m. maitoa ja voita oli vähemmän kuin aikaisemmin. Tämä kuitenkin ei huomattavam- min vaikuttanut lasten keskimääräiseen painonlisäykseen, joka oli suunnilleen sama kuin aikaisemmin, kuten alla olevista luvuista selviää:

	Painonlisäys, kg			Painonlisäys, kg	
	1942	1943		1942	1943
Vastaanottokoti	2.3	2.5	Tavola	4.7	2.7
Ryttylä	3.3	4.8	Toivola	2.6	3.9
Toivoniemi	3.4	3.3	Kullatorppa	1.2	1.6

Lapsille annettiin yleensä raakoja vihanneksia sekä heikoimmille kalanmaksaöljyä tai vitolia (A- ja D-vitamiinia) vitaminitarpeiden tyydyttämiseksi.

Ruoan säilytys oli yleensä tarkoitustaan vastaavaa.

Peseytyminen oli niinkään asiallista. Lämmintä vettä käytettiin kylminä vuodenaikoina. Saunassa lapset yleensä olivat kerran viikossa.

Vaatetustilanteessa alkoi esiintyä jonkin verran vaikeuksia. Vuodevaatteet olivat vielä suhteellisen hyvät, vaikkakin kuluneet. Isojen poikien työvaatteista alkoi olla puutetta. Myös kenkien pohjaaminen tuotti vaikeuksia.

Koulukoteihin sijoitettujen lasten hampaiden hoidosta huolehti edelleen kaupungin kouluhammasklinikan johtaja T. H. J. Ekman suorittaen hampaiden korjaukset kauempana sijaitsevilla laitoksilla lautakunnan tätä tarkoitusta varten hankkimilla välineillä. Vastaanotto- ja ammattioppilaskotien hoidot sekä Toivolän koulukodin oppilaat kävivät tarpeen vaatiessa kouluhammasklinikassa.

Sofianlehdon pikkulastenkodin ja Reijolan lastenkodin valvontalääkäri, lääketieteenlisensiaatti R. Granholm antoi näissä laitoksissa kertomusvuonna vallinneesta terveydentilasta seuraavan sisältöisen selostuksen:

Sofianlehdon lastenkodissa oli etenkin talven aikana ja keväällä paljon nuhakuumetta ja influenssaa, mutta yleensä nämä tautitapaukset olivat aivan lievää laatua, nuhaa ja jonkin päivän kestävä kuume. Ilmatorvikatarri- ja keuhkokuume-tapauksia oli myös verraten paljon. Eräs lapsi sairasti vaikeaa keuhkokuumetta, johon liittyi mätää keuhkopussissa. Häntä hoidettiin sairaalassa, jossa hän parin viikon kuluttua kuoli. Vatsa- ja suolitulehdukseen kuoli aivan pieni lapsi ja äkilliseen aivokalvontulehdukseen toinen alle 1 vuotias lapsi. Molempia hoidettiin sairaalassa. Kulkutauteja oli myös kertomusvuonna verrattain paljon. Vesirokkoa ilmestyi vastaanotto-osastolla kesän loppupuolella ja uudelleen joulukuussa, jolloin myös tuhkarokkotapauksia oli tällä osastolla. Tulirokkoa oli 2 tapausta ja kurkkumätää todettiin 2 lapsessa heti heidän kotiin tultuaan. Heidät siirrettiin sairaalaan. Tuberkuloosia todettiin 4 lapsessa, joista kaksi lähetettiin Pitäjänmäen tuberkuloottisten lasten kotiin ja toiset palautettiin äitiensä luokse. Vuoden kuluessa hoidettiin laitoksessa kaikkiaan 249 lasta, joista 3 kuoli; kuolleisuusprosentti oli siis 1.2.

Kodissa sattuneet sekä lapsissa heidän kotiin tullessaan todetut tautitapaukset ilmenevät seuraavasta asetelmasta:

Tauti	0—1 vuoti- aita lapsia	Yli 1 vuoti- aita lapsia	Yhteensä	N ä i s t ä	
				hoidettiin sairaalassa	kuoli
Nuhakuume, influenssa	22	56	78	—	—
Ilmatorvenkatarri	37	18	55	—	—
Vatsa- ja suolitulehdus	22	7	29	2	1
Keuhkokuume	13	6	19	3	1
Vesirokko	9	8	17	—	—
Korvatulehdus	9	7	16	—	—
Riisitauti	8	3	11	—	—
Tuhkarokko	6	2	8	—	—
Angiina	1	6	7	—	—
Vajaakykyisyys	3	4	7	—	—
Ihottuma	4	2	6	—	—
Verenheikkous	—	6	6	—	—
Imurauhastulehdus	2	3	5	—	—
Suun limakalvon tulehdus	1	3	4	—	—
Tuberkuloosi	2	2	4	2	—
Nenädifteria	2	—	2	2	—
Tulirokko	—	2	2	2	—
Tyrä, kureutunut	2	—	2	2	—
Aivokalvontulehdus	1	—	1	1	1
Yhteensä	144	135	279	14	3

Reijolan lastenkodissa oli terveydentilanne yleensä tyydyttävä. Tulirokkoa esiintyi laitoksessa kahdesti, yhteensä 5 tapausta, joita hoidettiin sairaalassa. Tuberkuloosia todettiin 2 lapsessa, joista toinen siirrettiin Pitäjänmäen tuberkuloottisten lasten kotiin ja toinen palautettiin äitinsä hoitoon. 1 lapsi putosi portaissa taittaen reisiluunsa, minkä vuoksi häntä hoidettiin sairaalassa. 2 lasta siirrettiin sairaalaan pitkällisen suolitulehduksen vuoksi. Kuolemantapauksia ei ollut. Reijolan lastenkodissa oli kertomusvuoden aikana kaikkiaan 121 lasta.

Kodissa sattuneet tautitapaukset on tarkemmin lueteltu seuraavassa yhdistelmässä:

Tauti	Tautitapauksia	Tauti	Tautitapauksia
Nuhakuume, influenssa	15	Ihottuma	2
Tulirokko	5	Keuhkokuume	2
Ilmatorvenkatarri	4	Paiseet	2
Korvatulehdus	4	Suolitulehdus, pitkällinen	2
Vihurirokko	3	Tuberkuloosi	2
Angiina	2	Luumurtuma	1
		Yhteensä	44

Menot ja tulot

Lastensuojelutoiminnan aiheuttamat bruttomenot olivat v. 1943 lautakunnan tilinpäätöksen mukaan 24 169 075: 40 mk, jakautuen seuraaviin eriin:

	Mk
Lastensuojelulautakunta	2 249 965: 80
Lastenkodit	4 035 665: 60
Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti	2 085 419: 35
Toivolan koulukoti	1 474 017: 20
Kasvatuksellisesti laiminlyötyjen lasten koulukodit	3 445 140: 20
Lastenhoidonneuvolat	383 580: 80
Sijointi yksityishoitoon ja jatko-opetus	5 383 023: 60
Keuhkotautisten lasten hoito	762 605: —
Tylsämielisten, aistiovallisten ja raajarikkoisten lasten erikoishoito ja opetus	636 788: 80
Lasten hammashoito, kesävirkestystoiminta sekä matkakulut	237 952: 15
Lastenvalvojan kansliamenot sekä aviottomain lasten avustaminen	31 848: 30
Koulukotien maatilat	2 645 868: 60
Yksityisille lastensuojeluyhdistyksille myönnetty avustukset	797 200: —
Yhteensä	24 169 075: 40

Näiden menojen lisäksi oli rakennustoimiston tilille viety alla mainittujen lastenhuoltolaitosten huoneistojen korjauskustannuksia seuraavat määrät:

	Mk
Sofianlehdon pikkulastenkoti	72 014: 90
Reijolan lastenkoti	61 152: 95
Kullatorpan lastenkoti	29 203: 45
Toivolan koulukoti	114 869: 40
Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti	82 566: 45
Ryttylän koulukoti	52 753: 35
Toivoniemen koulukoti	25 268: 05
Yhteensä	437 828: 55

Lastensuojelutoiminnasta saadut tulot nousivat v. 1943 ¹⁾ 10 809 631: 20 mk:aan jakautuen seuraaviin eriin:

	Mk	Mk
Lastenhoidosta saatu korvaus:		
valtiolta	759 479: 05	
vierailta kunnilta	982 949: 75	
yksityisiltä korvausvelvollisilta	2 262 911: 10	4 005 339: 90
Koulukotien valtionapu		2 047 279: —
Koulukotien oppilastöistä saadut tulot		144 611: 95
Ammattioppilaskodin hoidokkien suorittama korvaus		121 700: —
Maatilojen tilittämät tulot:		
Ryttylän ja Siltalan tilojen	1 690 948: 15	
Toivoniemen tilan	661 661: 95	
Toivolän tilan	788 110: 90	3 140 721: —
Laitosten ja maatilojen henkilökunnan suorittamat luontoisetujen korvaukset		1 342 779: 85
Lastenhoidon neuvolain valohoitomaksut		7 199: 50
	Yhteensä	10 809 631: 20

Kun nämä tulot vähennetään edellä mainittujen kustannusten yhteissummasta 24 606 903: 95 mk:sta, jää kaupunginkassaa rasittaviksi nettomenoiksi 13 797 272: 75 mk eli 507 321: 65 mk enemmän kuin edellisenä vuonna.

Koulukoteihin kuuluvien tilojen maatalouskirjanpidossa, jossa on huomioitu myöskin vuoden lopussa olevat maatalousvarastot, tehtiin tilinpäätös siten, että laitosten käyttämistään rakennuksista maatiloille suorittamat vuosivuokrat, Toivoniemessä 53 100 mk, Ryttylässä 359 350 mk ja Toivolassa 96 600 mk eli yhteensä 509 050 mk, joista laitosten tuloihin sisältyy 30 %:n valtionapu, siirrettiin kaupunginkassaan kaupungin näihin kiinteistöihin sijoittamien pääomien korkohyvitykseksi. Näiden suorituksien sekä erinäisten maanparannus- ja maatalousrakennuskustannusten kuoleutusten jälkeen osoitti maataloustilien päätös voittoa Toivoniemessä 66 251: 65 mk, Ryttylässä 83 298: 90 mk ja Toivolassa 66 032: 65 mk eli yhteensä 215 583: 20 mk. Kunkin tilan nettotuotto otettiin vähennyksenä huomioon koulukotien valtionavun lopputilityksessä.

Eri laitosten varsinaiset menot, yksityishoitoon lähetettyjen lasten vaatetus sekä henkilökunnan luontoiseduistaan suorittama korvaus toimihenkilöiden palkoista vähennettynä, nousivat v. 1943 seuraaviin määriin:

	Kaikkiaan	Lasta ja päivää kohden	Lasta ja vuot- ta kohden
Sofianlehdon pikkulasten koti	2 227 174: 65	63: 82	23 294: 14
Reijolan lastenkoti	629 313: 25	51: 45	18 780: 09
Kullatorpan lastenkoti	538 100: 55	43: 88	16 016: 20
Toivolän koulukoti	1 305 161: 45	52 91	19 311: 04
Vastaanottokoti	1 498 847: 35	61: 58	22 476: 55
Ammattioppilaskoti	345 204: —	42: 49	15 507: 63
Ryttylän koulukoti	2 306 310: 25	84: 06	30 682: 43
Toivoniemen koulukoti	508 577: 10	56: 65	20 678: 47
Tavolan koulukoti	312 228: 05	29: 37	10 720: 91
Yhteensä	9 670 916: 65	59: 12	21 580: 40

Edellä mainitut päiväkustannukset jakautuivat eri laitoksissa seuraavalla tavalla:

¹⁾ Tähän ei sisälly talousarvion ulkopuolella kirjoihin viety sähköjohtojen pitämisestä Toivoniemen tilan alueella saatu korvaus, 15 000 mk, eivätkä myöskään Bengtsårin tilan viljelysmaiden kunnostamisesta saadut tulot, 5 150 mk.

Menoerä	Lastenkodit			Toivolan koulu koti	Vastaanotto- koti	Ammatti- oppilaskoti	Koulukodit			Kaikkiaan
	Sofian- lehto	Reijola	Kulla- torppa				Ryhtylä	Toivo- niemi	Tavola	
Markkaa ja penniä										
Palkkaukset	31 48	31 65	25 56	30 66	27 24	13 97	40 35	27 81	16 90	29 76
Vuokra, lämpö ja valo	19 81	7 60	5 16	6 11	15 65	10 46	23 80	5 61	2 64	13 42
Ruokinta	6 93	6 43	8 82	11 83	13 01	14 16	12 50	16 20	5 37	10 38
Vaatetus ja kalusto	2 65	2 70	3 09	2 49	2 89	1 87	4 78	4 67	2 92	3 15
Muut menot	2 95	3 07	1 25	1 82	2 79	2 03	2 63	2 36	1 54	2 41
Yhteensä	63 82	51 45	43 88	52 91	61 58	42 49	84 06	56 65	29 37	59 12

Edelliseen vuoteen verraten kohosivat lasten varsinaiset hoitokustannukset kaikissa muissa laitoksissa paitsi ammattioppilaskodissa, mikä johtui yleisestä hintojen kallistumisesta ja erittäinkin siitä, ettei kaikissa laitoksissa ollut pitkin vuotta täyttä määrää hoidokkeja. Keskimääräinen hoitokustannusten lisäys oli 9:01 mk kutakin hoitopäivää kohden.

Yksityisen lastensuojelutoiminnan tukeminen

Niinkuin edellä olevasta menojen luettelosta ilmenee, jaettiin lastensuojelulautakunnan v:n 1943 menoarvioon merkittyinä avustuksina yksityisille lastensuojelujärjestöille yhteensä 797 200 mk. Tästä saivat *Lastentyökoti yhdistys* kouluikäisten lasten päiväkotien ylläpitoa varten 150 000 mk; *Yhdistys koteja kodittomille lapsille* Haagassa ylläpitämänsä lasten vastaanottokodin avustamiseksi 19 200 mk; *Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto* lastenlinnan neuvonta-aseman ylläpitämiseksi 42 000 mk sekä *saman liiton Helsingin osasto* yksinäisiä naisia ja heidän lapsiaan varten ylläpitämänsä Sophie Mannerheimin kodin tukemiseksi 48 000 mk; *Suomen lastenhoitoyhdistys* lastenkotiensa avustamiseksi 194 000 mk; *Helsingin kaupunkilähetys* ylläpitämiensä Korson poikakodin, Kilon tyttökodin ja Pasilan lastenhuoltolan avustamiseksi 36 000 mk; *Maitopisarayhdistys* avunannosta äitiysavustuksien jakamisessa ja lastenhuoltoasemien ylläpitoa varten 240 000 mk; ja *Pelastusarmeija* sen ylläpitämien lastenkotien ja lastenseimien tukemiseksi 18 000 mk sekä *Työläisäitien ja -lastenkotiyhdistys* kodin ylläpitämiseksi yksinäisiä äitejä ja heidän lapsiaan varten 50 000 mk.

Näiden avustuksien lisäksi jakoi kaupunginhallitus lautakunnan tilien ulkopuolella yleishyödyllisten yritysten ja laitosten määrärahasta lastensuojelutarkoituksiin yhteensä 155 000 mk. Näistä varoista saivat *Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys* sekä sen Sörnäisissä, Vallilassa, Toukolassa, Pasilassa ja Käpylässä toimivat osastot suorittamansa nuoris- ja poikatyön tukemiseksi yhteensä 22 000 mk; *Svenska kristliga föreningen av unga män* kasvatussosiaalisen työnsä tukemiseksi ja vähävaraisten poikain kesävirkestystoimintaa varten 5 000 mk; *Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys* ylläpitämänsä tyttökotia ja kasvatussosiaalista työtänsä varten 16 000 mk; *Helsingin poikakotiyhdistys* kahden ylläpitämänsä poikakodin tukemiseksi 16 000 mk; *sairaanhoidajat* *H. Kivimäki* Leppävaarassa sijaitsevan pikkulasten kotinsa avustamiseksi 8 000 mk; *Caritas* niminen lasten kesäsiirtola toimintansa tukemiseksi 3 000 mk; *Kalliolan kannatusyhdistys* poika- ja tyttökerhityön avustamiseksi 13 000 mk; *Lastenkoti Bethel* Haagassa 4 000 mk; *Kottby privata svenska barnträdgård* 4 000 mk; *Helsingin kaupunkilähetys* vapaan lasten- ja nuorisotyön sekä lasten kesäsiirtola- ja puutarhatoiminnan tukemiseksi 21 000 mk; *Helsingin sosialidemokraattinen nuorisoyhdistys* 5 000 mk; *Suomen kanoottiliitto* 1 000 mk; *Helsingfors svenska ungdomsråd* 10 000 mk; *Helsingin nuorisotyötoimikunta* 22 000 mk ja *Helsingin kotiystävät* 5 000 mk.

Kaupungin avustaminen yksityisten lastenhuoltolaitosten toiminnan valvominen oli lähinnä lautakunnan lastenhuollontarkastajan tehtävänä, ja on hän antanut tässä suhteessa tekemistään havainnoista kaupunginhallitukselle eri selostuksen.

Näiden lisäksi myönsi kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 27 p:nä *Helsingin lastenruokintakomitealle* 200 000 mk lastenruokinnan keitto- ja jakelukustannuksiin tammikuun 2 p:n ja elokuun 15 p:n välisenä aikana.

Lastensuojelurahastot

Lastensuojelulautakunnalle kuului muutamia varattomien lasten hyväksi lahjoitet-
tuja rahatoimiston hoidossa olevia rahastoja. Ottaen huomioon sen Adolf Holmgrenin
lahjoitusrahaston koroista lapsensa itse imettäville äideille kehoituspalkkioina jaetun
13 325: 80 mk:n erän, mistä jo mainittiin toisessa yhteydessä, ja seminaarilaiselle P. Toivo-
selle Bergman-puolisoiden lahjoitusrahaston korkovaroista myönnetyn 9 000 mk:n suurui-
sen avustuksen oli näiden rahastojen pääomat ja käytettävissä olevat korkovarot joulu-
kuun 31 p:nä 1943 seuraavan suuruiset:

	Pääoma, mk	Korot, mk
Adolf Holmgrenin lahjoitusrahasto turvattomille äideille ja ja lapsille	39 000: —	9 373: 15
L. A. Grönholmin Helsingin orpolasten rahasto	8 823: 15	1 849: 50
Bergman-puolisoiden lahjoitusrahasto jatko-opetuksen hankki- miseksi turvattomille lapsille	59 055: —	4 078: 35
M. Kotschakin lastenvaatusrahasto	51 539: 65	8 101: 30
Aina ja Ivar Gordien lahjoitusrahasto	44 164: 40	—
Johan Gustaf Rosenbergin rahasto	11 877: 90	3 744: 35
Lasten kesäsiirtolain rahasto	20 350: 35	6 415: 20
Yhteensä	234 810: 45	33 561: 85

Hyvösen lastenkoti

Lastensuojelurahastoihin kuuluu myöskin aviopuolisoiden G. ja M. Hyvösen kaupun-
gille lahjoittama omaisuus, jonka pääoma oli kertomusvuoden lopussa 2 075 559: 80 mk
sekä käytettävissä olevat korot 3 469: 80 mk. Tämän rahaston korkovaroilla ylläpidet-
tiin Kotkankadun talossa n:o 14 n. 30 hoitopaikkaa käsittävää lastenkotia puutteenalai-
sille suomea tai ruotsia puhuville eri ikäisille lapsille. Laitoksen hoidokeilla on myöskin
oma Hyvölä niminen Vihdin pitäjässä Enäjärven rannalla sijaitseva kesäkoti. Lastenkodin
hallintoa hoitaa lastensuojelulautakunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan valitsema johto-
kunta, johon kertomusvuonna kuuluivat talousneuvos M. Sillanpää puheenjohtajana sekä
muina jäseninä lastentarhaintarkastaja E. Borenius, varatuomari M. Mustakallio, talous-
tirehtööri S. Ojanne ja professori A. Ylppö.

Lastenkodin johtajan sekä samalla johtokunnan sihteerin neiti I. Siiralan ollessa toi-
sen tehtävän takia koko vuoden virkavapaana hoiti hänen virkaansa neiti I. Suominen.
Lääkärinä toimi lääketieteenlisensiaatti R. Granholm. Lisäksi kuului laitoksen henkilö-
kuntaan 3 lastenhoitajaa, keittäjä, siivooja ja ompelija.

Kodissa oli 20 poikaa ja 17 tyttöä. 30 hoidokkia oli jäljellä edellisestä vuodesta,
7 oli uusia ja 7 poistui, joten 30 lasta jäi kodin hoitoon v:ksi 1944. Huoltopäiviä oli
kaikkiaan 11 040. Menoja oli seuraavasti:

	Kaikkiaan, mk	Lasta ja päivää kohden, mk		Kaikkiaan, mk	Lasta ja päivää kohden, mk
Menoerä			Menoerä		
Palkat	236 042: —	21: 38	Lämpö ja valo	26 828: 25	2: 43
Talous	184 096: 55	16: 68	Vuokra	72 000: —	6: 52
Vaatetus	38 463: 25	3: 48	Kulungit	53 602: 80	4: 85
Kalusto	13 222: 25	1: 20	Yhteensä	624 255: 10	56: 54

Tuloja oli kaikkiaan 624 614: 05 mk, josta säästöä edellisestä vuodesta 11 026: 05
mk, lasten elatusmaksuja 118 392 mk, henkilökunnan suorittamia luontoisetujen kor-
vauksia 50 796 mk, säätiön varoja ¹⁾ 442 000 mk ja lasten ansioita 2 400 mk.

¹⁾ Tähän sisältyy arvioitu vuokra 72 000 mk.